

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra Hudební výchovy

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Proces revize Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání v
oblasti Umění a kultura

Process of Revision of the Framework Curriculum for Primary Education in
Arts and Culture

Justýna Juříčková

Vedoucí práce: PhDr. Jiřina Jiříčková, Ph.D.

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: B AJ-HV

2024

Odevzdáním této bakalářské práce na téma Proces revize Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání v oblasti Umění a kultura potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Praha, 10. 7. 2024

Ráda bych poděkovala své vedoucí práce PhDr. Jiřině Jiříčkové, Ph.D. za trpělivé a profesionální vedení v průběhu celého procesu psaní. Dále potom všem mým blízkým za psychickou podporu a vyslechnutí všech mých emocí a pocitů s tématem a prací spojených.

ABSTRAKT

Tato práce se zabývá procesem velké revize Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání v oblasti Umění a kultura. Tento stále probíhající proces získal za dobu svého trvání značnou pozornost veřejnosti i médií. Tato práce má za cíl podrobně zanalyzovat uvedený proces. Bakalářská práce stručně zpřehledňuje historický vývoj Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání. Vyzdvihuje dosavadní dílčí změny a vysvětluje východiska revize Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání. Přibližuje současné nastavení oblasti Umění a kultura a v ní obsažených oborů – hudební výchova, výtvarná výchova, dramatická výchova, filmová/audiovizuální výchova, taneční a pohybová výchova. Představuje jednotlivé vzniklé koncepce pro oblast Umění a kultura a pracovní skupiny, které je tvořily. Pozornost je věnována petici *Hudební a výtvarná výchova jako pevná součást základního vzdělávání a všem dětem*.

KLÍČOVÁ SLOVA

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, revize, vzdělávací oblast Umění a kultura, petice

ABSTRACT

This work deals with the process of the significant revision of the Framework Curriculum for Primary Education in the area of Arts and Culture. This ongoing process has gained considerable attention from the public and media over time. The aim of this work is to set the record straight through a detailed analysis of the entire process. It outlines the background of the issue with a brief overview of the historical development of the Framework Educational Program for Primary Education. It highlights the previous partial changes and explains the starting points for revising the Framework Curriculum for Primary Education. It details the current setting of the Arts and Culture area including music education, art education, drama education, film/audiovisual education, and dance and movement education. It presents the individual concepts developed for the area of Arts and Culture and the working groups that created them. A significant part is devoted to the petition "Music and Art Education as a Firm Part of Primary Education for All Children," representing the largest civic initiative concerning the whole problem.

KEYWORDS

Framework Curriculum for Primary Education, Revision, Arts and Culture, Petition

Obsah

Úvod	8
1 Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání	9
1.1 Vznik	9
1.2 Funkce	10
2 Revize RVP ZV	13
2.1 Malé revize RVP ZV	13
2.2 Velká revize RVP ZV	14
2.2.1 Expertní panel a další odborníci	14
3 Východiska revize	16
3.1 Hlavní směry revize	16
4 Oblast Umění a kultura	19
4.1 Průběh revize	28
4.2 Variantní návrhy	32
4.2.1 Varianta A	34
4.2.2 Varianta B	35
4.2.3 Koncepce ze 2. dubna 2024	36
5 Revize v kontextu širšího společenského dění	38
5.1 Petice Hudební a výtvarná výchova jako pevná součást základního vzdělávání	39
6 Diskuse	46
Závěr	49
Použité zdroje	50
Přílohy	51

Úvod

Revize Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání je první kompletní revizí tohoto dokumentu od jeho vzniku. V oblasti Umění a kultura nepanuje od samého počátku shoda na tom, jak by měla nová podoba vypadat a vzniklo několik možných scénářů. Diskuse kolem návrhů vzbudila velký zájem médií a ta zase zájem široké veřejnosti.

S celou situací jsem se seznámila během mého studia na katedře Hudební výchovy na Pedf UK. Záhy po zveřejnění variantních návrhů A a B (v březnu 2023), byly tyto návrhy komentovány a diskutovány mnohými vyučujícími katedry. Všeobecně zaznívající byla tendence klonit se k variantě A. Osobně jsem po prvním přečtení návrhu a jeho variant, bez důkladné znalosti celé problematiky revize a kurikulárních dokumentů, nebyla schopna jej objektivně posoudit. Variantě A byla přisuzována přívlastka jako konzervativní, ale také realistická a nediskriminační. Varianta B byla označována jako silně inovativní a integrativní, ale také nerespektující školní realitu.

K psaní této práce jsem se tedy rozhodla, abych hlouběji porozuměla celé kontroverzní problematice revize v oblasti Umění a kultura, dokázala si vytvořit vlastní stanovisko a případně vytvořila vlastní verzi možné revize. Tato práce má tedy za cíl načrtnout faktické a historické pozadí celé situace, seznámit čtenáře s nejdůležitějšími dokumenty, se kterými se v procesu operuje, detailně prozkoumat a co nejobektivněji zhodnotit celý proces a nabídnout náhled z perspektivy studentky pedagogické fakulty.

1 Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (dále jen RVP ZV) je dokument vydaný Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen MŠMT), ukotvený Školským zákonem 561/2004 Sb., jakožto základní a zásadní stavební kámen českého školství. Na jeho základě a v jeho mezích si školy vytvářejí vlastní Školní vzdělávací program (dále jen ŠVP), který je závazný pro tvorbu konkrétních učebních plánů. Tato kapitola se věnuje představení tohoto dokumentu v kontextu víceúrovňového kurikulárního systému.

1.1 Vznik

Vznik první verze RVP ZV datujeme do roku 2004, jeho zavedení do praxe potom do roku 2005. Nezbytná rozhodnutí pro jeho vznik však probíhala už koncem 90. let 20. století. Česká republika v tomto období stála na počátku zcela nové éry a potýkala s mnoha velmi zásadními změnami. Teprve před necelým desetiletím se vymanila z komunistického režimu a musela čelit řadě důležitých rozhodnutí ohledně svého budoucího směřování. Jedním z těchto rozhodnutí byl například i vstup do Evropské unie, které vyžadovalo všestranně progresivní přístup po evropském vzoru, a to samozřejmě i v oblasti vzdělávání. Toto, spolu s prudkým nárůstem technologického rozvoje a celkovým rapidním zrychlením tempa změn ve společnosti, vedlo na popud Výzvy pro deset milionů, ke vzniku dokumentu, který budoucí směřování českého vzdělávání jasně definuje. Národní program rozvoje vzdělávání neboli Bílá kniha (2001) vydaná a přelomu tisíciletí, se svým obsahem zavazuje k následování několika strategických linií budoucího směřování:

1. Realizace celoživotního učení pro všechny
2. Přizpůsobování vzdělávacích a studijních programů potřebám života ve společnosti znalostí
3. Monitorování a hodnocení kvality a efektivity vzdělávání
4. Podpora vnitřní proměny a otevřenosti vzdělávacích institucí
5. Proměna role a profesní perspektivy pedagogických a akademických pracovníků

6. Přejchod od centralizovaného řízení k odpovědnému spolurozhodování. (MŠMT, 2001, s. 87)

Napříč všemi těmito liniemi se vine důležitý cíl individualizace vzdělávání. Je kladen důraz na samostatnou zodpovědnost jedince v nové multikulturní společnosti, a tedy i na jeho vzdělanost, morální hodnoty a rozumný úsudek. V praxi to má znamenat zaměření se jak na žáky slabší nebo ze znevýhodněného prostředí tak i žáky mimořádně nadané. Zároveň nelze pominout všudypřítomný cíl integrace do Evropské unie a dosažení jejích vzdělávacích norem. Pracuje s pojmy jako klíčové kompetence nebo integrovaná výuka a apeluje na praktické pojetí vzdělávání a nové metody výuky nad dosud praktikované memorování velkého množství faktů.

Na základě tohoto dokumentu vytvořilo MŠMT nový RVP ZV, který reaguje na hlavní vytyčené cíle a na požadavek kurikulární kompatibility napříč EU – tedy možnosti bezproblémového a plynulého přechodu mezi vzdělávacími institucemi všech členských států EU.

Podoba RVP ZV z roku 2005 prošla od doby svého vzniku do současnosti mnoha malými revizemi, viz. Kapitola 2.1, ale ve své podstatě je jeho základ stále stejný. Text dokumentu je rozčleněn do čtyř částí. Část A vymezuje dokument jako takový, část B se věnuje charakteristice základního vzdělávání, část C se představuje a zaměřuje se na jednotlivé vzdělávací oblasti a část D pokrývá vzdělávání žáků se speciálními potřebami. Vzdělávací oblastí rozumíme určitý výsek celkového vzdělávacího obsahu, zaměřující se na specifickou oblast v lidském životě. Může zahrnovat jeden, ale i více učebních oborů.

1.2 Funkce

Hlavní funkcí RVP ZV je vymezení obecného všeobecně přijímaného jádrového obsahu vzdělávání, jakožto pomyslné požadované úrovně, které by měli všichni žáci dosáhnout, nehledě na výchozí podmínky žáka nebo vzdělávací instituci. Mluvíme o takzvaném kompetenčním přístupu a s ním souvisejících pojmech jako klíčové kompetence, gramotnosti a očekávané výstupy.

Klíčové kompetence jsou chápány jako souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti. Vychází

z hodnot obecně přijímaných ve společnosti (MŠMT, 2005, s. 10). Hlavní směry revize RVP ZV je popisují jako funkční propojení znalostí, dovedností a postojů. Nejsou vázány na jednotlivé předměty, ale jsou nadoborové. Jsou obtížně kvantitativně měřitelné (MŠMT, 2022, s. 24).

Pojem gramotnost užívá RVP ZV hojně ve spojení s přívlasky jako finanční (MŠMT, 2013, s. 46), mediální, čtenářská, občanská nebo digitální (MŠMT, 2021, s. 3) a podobně. Není ale jasně definován a na první pohled se může zdát, že se významově výrazně překrývá nebo je možná i zcela ekvivalentní pojmu klíčová kompetence. Hlavní směry revize RVP ZV (2022) gramotnosti chápe na dvou úrovních. Pojmenovává základní gramotnosti – čtenářskou a matematickou – prolínající se všemi oblastmi vzdělávání a oborové gramotnosti, specifické pro jednotlivé oblasti vzdělávání, které si každá oblast definuje sama. Obecně pojem vymezuje jako schopnost aplikovat znalosti v reálných životních situacích a při řešení prakticky orientovaných úloh (MŠMT, 2022, s. 24).

Očekávané výstupy jsou definovány pro každou vzdělávací oblast samostatně. Vymezují v několika bodech vzdělávací obsah a předpokládanou způsobilost žáků využívat osvojené učivo. Jsou prakticky zaměřené, využitelné v běžném životě a ověřitelné (MŠMT, 2023, s. 6).

Zároveň stanoví konkrétní formy, délku, organizační uspořádání výuky. Součástí části C je také rámcový učební plán (dále jen RUP), stanovující minimální počty vyučovacích hodin jednotlivých předmětů neboli celkovou povinnou časovou dotaci, a vysvětluje práci s disponibilní časovou dotací.

Na tomto základu následně školy staví svůj ŠVP a konkrétní učební plán, tedy dokument na nižší, školní, úrovni. Jak již bylo zmíněno, RVP ZV dává školám poměrně velkou volnost ve vytváření vlastních ŠVP, a tak se školy za pomoci distribuce disponibilní časové dotace mohou snadno definovat a zaměřovat určitým směrem.

Kromě obsahů faktických a praktických vyzdvihuje RVP ZV také obsah morální a sociální, pojatý skrze takzvaná průřezová témata. Sem spadají témata jako Výchova demokratického občana, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Enviromentální výchova a další. Tato témata by měla být ve školách vyučována napříč všemi vzdělávacími

oblastmi jako jakési přirozené pozadí. Není jim tedy dedikována žádná speciální časová dotace.

2 Revize RVP ZV

Revize neboli přezkoumání RVP ZV proběhlo za dobu jeho existence hned několikrát.

Jednalo se vždy o revize částečné a mluvíme o nich tedy jako o takzvaných malých revizích. V současné době prochází RVP ZV revizí velkou, tedy úplnou, přezkoumávající všechny jeho části.

2.1 Malé revize RVP ZV

K první revizi bylo přistoupeno v roce 2005, kdy byla k RVP doplněna příloha upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením.

V roce 2007 proběhly revize dvě. První opravňuje ředitele škol při zdravotnických zařízeních, škol při dětských diagnostických ústavech a škol při školských zařízeních k úpravám ŠVP na základě specifických potřeb studentů. Druhá revize potom drobně upravuje formulace v několika vzdělávacích oblastech, ale především mění některé minimální časové dotace v RUP.

Revize z roku 2009 doplňuje ke stávajícímu RVP doplňující vzdělávací obor Etická výchova.

O rok později k Etické výchově přibývají mezi doplňující vzdělávací obory také Filmová a audiovizuální výchova a Taneční a pohybová výchova.

V roce 2012 byla připojena k RVP příloha Standardy pro základní vzdělávání, která představuje konkrétní indikátory konkretizující očekávané výstupy za pomoci ilustrativních úloh. Týká se oborů Anglický jazyk, Český jazyk a Matematika.

Tato příloha byla hned o rok později upravena, z důvodu změn ve znění ovlivněných oborů a zároveň byly doplněny standardy pro obory Francouzský jazyk a Německý jazyk. Nejzásadnější změnou v roce 2013 byl přesun oboru Další cizí jazyk z Doplňujících vzdělávacích oborů mezi jádrový obsah 2. stupně základního vzdělávání. S tím musela ruku v ruce přijít také změna minimální časové dotace v RUP. Došlo také k úpravám v mnoha oblastech, a to jak obsahových (např. v oblastech Člověk a jeho svět, Člověk a společnost, Člověk a zdraví se objevuje apel na finanční gramotnost, elektroniku, bezpečnost a závislosti), tak i terminologických např. pojem rodič byl v dokumentu plošně nahrazen

pojmem zákonný zástupce nebo např. zřehlednění schématu systému kurikulárních dokumentů.

Další změna byla provedena v roce 2016, kdy byla příloha o vzdělávání žáků s LMP začleněna do RVP. Část D, která byla takto změněna, byla upravena i v kapitole 9. Vzdělávání žáků mimořádně nadaných. Na rozdíl od předchozí verze se ta nová spíše než detailním popisem mimořádně nadaného žáka, zabývá konkrétním způsobem možné práce s takovým žákem.

Revize z roku 2017 přidává do očekávaných výstupů 2. období 1. stupně oboru Tělesná výchova bod plavání. Zároveň upravuje kapitoly 5 a 8, na základě změn vyhlášky z roku 2016 o vzdělávání žáků se speciálními potřebami.

Následující změny, z roku 2021, se týkaly oblasti Informační a komunikační technologie. Šlo o radikální revizi formou transformace této oblasti v novou – Informatika. Spolu s tím se pojilo mimo jiné zařazení nového cíle základního vzdělávání, digitálních kompetencí a nutné úpravy RUP.

Poslední dílčí revize proběhla v roce 2023, soustředící se primárně na vzdělávací potřeby zahraničních žáků, v reakci na uprchlickou vlnu z válečné oblasti rusko-ukrajinského konfliktu.

2.2 Velká revize RVP ZV

Přestože se dílčí revize po téměř dvacet letech existence RVP ZV snaží udržovat obsah tohoto zásadního dokumentu co nejvíce aktuální a relevantní vůči společenské situaci, nastává čas na jeho rozsáhlejší revizi. Světové trendy ve vzdělávání a společenské názory a normy se mění čím dál závratnějším tempem a dynamičtějším způsobem a je potřeba se tomu přizpůsobit. Aby toho bylo dosaženo, byl sestaven tým odborníků – expertní panel.

2.2.1 Expertní panel a další odborníci

Expertní panel je tým odborníků, sestavený ze zástupců všech oblastí vzdělávání. Zahrnuje členy Národního Pedagogického Institutu České republiky (dále jen NPI ČR), MŠMT, České školní inspekce, ředitele a pedagogy všech úrovní vzdělávání apod. Jedná se o hlavní konzultační těleso MŠMT při práci na změnách kurikulárního systému v průběhu velké revize. Předsedou panelu je Mgr. Jan Jiterský, bývalý pedagog a současný zástupce ředitele

odboru základního vzdělávání a mládeže MŠMT. V menších pracovních skupinách panel nejprve sestavil jednotlivé body a myšlenky Hlavních směrů velké revize. Odborné pracovní skupiny poté samostatně pracovali na návrzích RVP ZV pro jednotlivé vzdělávací oblasti, na základě Hlavních směrů. Celý proces je monitorován koordinační skupinou, která má zajišťovat konzistenci kurikula na úrovni vzdělávacích oblastí (oborů) na daném stupni a provázanost obou stupňů a koncepční skupinou, zajišťující metodické vedení ostatních skupin v souladu s Hlavními směry revize RVP ZV a reviduje obecné kapitoly RVP ZV. Dále byly sestaveny širší konzultační skupiny pro jednotlivé vzdělávací oblasti. Pod nimi pracují pracovní skupiny (oborové). Tyto pracovní skupiny (včetně pracovních skupin pro klíčové kompetence a průřezová témata) mají své oponenty (MŠMT, 2022).

V průběhu celého procesu docházelo a dochází v jednotlivých skupinách k personálním změnám a rezignacím apod. Pro oblast Umění a kultura bude podrobněji rozebráno v kapitole 4.1 Průběh revize.

3 Východiska revize

Východiskem pro revizi byla v první řadě nutná aktualizace a dosažení celosvětových standardů v pedagogice. V roce 2020 vydalo MŠMT Strategie vzdělávací politiky do roku 2030, zkráceně Strategie 2030+. Jedná se o dokument svou podstatou velmi podobný Bílé knize viz kapitola 1.1, tedy definující směřování budoucího vzdělávání České republiky na období 2020–2030 a dál. Jeho implementace má vést k vytvoření a rozvoji otevřeného vzdělávacího systému, který reaguje na měnící se vnější prostředí a poskytuje relevantní obsah vzdělávání v celoživotní perspektivě. Cílem vzdělávání v následující dekádě je základními a nepostradatelnými kompetencemi vybavený a motivovaný jedinec, který dokáže v co nejvyšší míře využít svůj potenciál v dynamicky se měnícím světě ve prospěch jak svého vlastního rozvoje, tak s ohledem na druhé a ve prospěch rozvoje celé společnosti. Klade si dva hlavní strategické cíle:

1. Zaměřit vzdělávání více na získávání kompetencí potřebných pro aktivní občanský, profesní a osobní život.
2. Snížit nerovnosti v přístupu ke kvalitnímu vzdělávání a umožnit maximální rozvoj potenciálu dětí, žáků a studentů (MŠMT, 2020, s. 5).

Na základě tohoto souboru vizí vytvořil expertní panel Hlavní směry revize RVP ZV, které slouží jako základní stavební materiál pro tvorbu nového RVP ZV.

3.1 Hlavní směry revize

První verzi Hlavních směrů revize RVP ZV (dále jen HSR) navrhl expertní panel. Následně tento dokument prošel vnitřním připomínkováním. Oficiální a nyní platná verze, na kterou navazuje další proces revize, vydalo MŠMT 24. 11. 2022.

Hlavní směry revize RVP ZV představují důvody pro revizi, sledují dosavadní podobu RVP ZV a komentují ji. Uvádí hlavní problémy současného nastavení, navrhované úpravy a jejich zdůvodnění, očekávané změny ve výuce po revizi, zadání pro NPI ČR a případně další specifikace, potřebné pro danou oblast. Spíše, než nad konkrétními obsahy jednotlivých vzdělávacích oblastí se dokument zamýšlí nad celkovou koncepcí nové podoby, zaměřuje se

nad hlavními myšlenkami a cestami, ukotvuje nové zásadní pojmy, se kterými by nové RVP ZV mělo pracovat.

Hned v úvodu je uvedeno do kontextu, proč je ke změně vůbec potřeba přistoupit. Podobně jako na přelomu století se i nyní společnost potýká s mnohými změnami a jejich tempo je ještě závratnější než kdy jindy. Mnohé problémy, se kterými se svět potýkal tehdy, stále trvají, a některé se dokonce prohloubily. Ekologická krize nebo šíření dezinformací jsou příklady témat, na které upozorňuje dokument UNESCO z roku 2001 *REIMAGINING OUR FUTURES TOGETHER — A new social contract for education*. Ten zároveň zmiňuje zásadní potřebu syntézy „vědění že“ a „vědění jak“ tedy vědomostí a kompetencí (UNESCO, 2021, s. 64).

HSR tuto tendenci reflektují a staví především na pojmech jako jsou kompetence, gramotnosti nebo wellbeing. Některé z těchto pojmů (kompetence) jsou známé již z verze RVP ZV z roku 2004, ale jejich zavedení do reálné výuky se nepodařilo úplně tak, jak se předpokládalo. Hojně školy implementují tyto hlavní myšlenky pouze po formální stránce, tzn. Například s nimi pracují při tvorbě ŠVP, ale do výuky samotné už se koncept nepropíše. To je vnímáno jako zásadní problém starého nastavení. HSR jej reflektují a apelují na vytvoření podpůrných materiálů jak pro tvorbu ŠVP pro ředitele, tak přímo metodických pro pedagogy. V neposlední řadě potom také na podporu tvorby nových učebních materiálů.

Jako jeden z důvodů problematické implementace starého RVP ZV byla dosud vnímána nesrozumitelnost a příliš velká obecnost požadavků na učitele nebo nejasné vymezení klíčových pojmů a zásadně také absence výše zmíněných podpor. V současné době je také jako potenciální překážka zmiňován nárůst počtu a rozmanitosti žáků, a to jak sociální, tak jazykové (MŠMT, 2022, s. 9). Válečný konflikt na Ukrajině zapříčinil vlnu migrace a školy se musejí potýkat s přívalem nových žáků a s tím ruku v ruce spoustou bezprecedentních situací. Rozmanitost je ale také velká ve školách samotných, což sice přináší pozitiva v podobě možností, ale zároveň se úroveň vzdělávání v jednotlivých institucích se citelně liší. Stanovit tedy pomyslné minimum vzdělání, kterého by měl absolvent základního vzdělávání dosáhnout, je nelehký úkol.

Dalším faktorem je rozvoj moderních technologií, které mohou být na jednu stranu cenným nástrojem a rádcem, ale také kvůli nim mnohé zaseté principy ve školství postrádají valný smysl. I tomu odpovídá fokus na digitální gramotnost.

Obecně má být nový RVP ZV být postaven na kompetenčním přístupu, viz. Kapitola 1.2, tedy stejném jako ten starý, ale s velkým důrazem na přesné vymezení, uchopitelné a implementovatelné požadavky a rozsáhlou a komplexní podporu této implementace.

Dále pak HSR apelují na otevřenou a pravidelnou komunikaci o postupu práce na tvorbě RVP ZV s veřejností. To se daří poměrně dobře, za pomoci portálu NPI velke-revize-zv.rvp.cz (NPI, 2023b), kde jsou pravidelně sdíleny aktuality o průběhu a změnách.

4 Oblast Umění a kultura

Tato oblast, které se RVP ZV věnuje v kapitole 5.7, dosud zahrnovala předměty Hudební výchova a Výtvarná výchova, s možností rozšíření o Dramatickou, Filmovou a audiovizuální a Pohybovou a taneční výchovu z fondu disponibilních hodin nebo jinou formou viz. dále.

Dlouhodobě je význam této oblasti spatřován nejen v rozvoji kreativních činností, ale také v celkovém pochopení společenských zvyklostí a nastavení na základě kulturních tradic. Umění je chápáno jako nenahraditelná součást lidské existence a každodenního života a jako jeden ze základních prostředků mezilidské komunikace. Rozvoj estetického citění a tvořivosti může být zásadním faktorem v poznání sebe sama i druhých. Nonverbální komunikace je esenciální i při osvojování si schopnosti vcítění se do druhého člověka, tedy zároveň podporuje sociální citění.

Vzdělávání na 1. stupni základní školy v této oblasti by mělo obsahovat obecné představení uměleckého světa a jazyka a kulturních souvislostí. Důraz je kladen na pochopení uměleckého díla a jeho interpretace. Na základě tohoto poznávání také sebevyjadřování různými uměleckými prostředky.

Vzdělávací obsah na 2. stupni by měl na ten předcházející navazovat a rozvíjet jej. Primárním cílem by mělo být prohloubení nabytých porozumění, a to nejen díla samotného, ale současně v kontextu historických souvislostí. Zahrnuta by měla být provázanost jednotlivých uměleckých odvětví a poznání různorodých výrazových prostředků.

V roce 2017 vznikl soubor takzvaných podkladových studií pro všechny obory základního vzdělávání, které měly sloužit jakožto komplexní analýza oboru, jejího současného nastavení a dalšího směřování.

Hudební výchova v současném RVP ZV využívá k dosažení požadovaných cílů vokálních, instrumentálních, hudebně pohybových a poslechových činností. Ty by měly společně vést ke komplexnímu poznání hudebního umění a zároveň rozvoji individuální muzikality. Celkově je obsahový popis zaměřen na individuální rozvoj žáka a na jeho aktivní hudební schopnosti.

Celkovým obsahem je tedy práce s hlasem, kultivace pěveckého i mluvního projevu v souvislosti s uplatňováním a posilováním správných pěveckých návyků, hra na hudební nástroje a jejich využití při hudební reprodukci i produkci, ztvárnění hudby a reagování na ni pomocí pohybu, tance a gest, aktivní vnímání (percepce) znějící hudby, při níž žák poznává hudbu ve všech jejích žánrových, stylových i funkčních podobách, učí se hudbu analyzovat a interpretovat (MŠMT, 2005, s. 57).

Za pomoci těchto technik a postupů by měl být každý žák schopen dosáhnout očekávaných výstupů, které na sebe navazují v jednotlivých stupních vzdělávání. V prvním období prvního stupně (tedy 1. – 3. ročník) by měl žák zvládat elementární hudební činnosti a dovednosti, jako například čistá jednohlasá intonace, přesná rytmizace a melodizace, rozpoznání základních hudebních prvků, vyjádření těchto prvků pohybem, práce z jednoduchými hudebními nástroji (typicky orffovskými), základní analýza hudebního díla.

V druhém období (4. – 5. ročník) následně žák se nároky rozšiřují mimo jiné o zpěv ve dvojhlase, realizaci melodie z not, rozpoznání jednoduchých hudebních forem, produkce elementární hudební i pohybové improvizace a podobně.

Na druhém stupni (6. – 9. ročník) by potom měl být žák schopen pracovat flexibilně a komplexně s dosud nabytými schopnostmi a dovednostmi. Mimo další rozvoj dosud zmíněného by měl umět hledat souvislosti mezi hudbou a jinými druhy umění, zařadit na základě poslechu dílo do stylového období či žánru a umět jej vhodně pohybově vyjádřit, chápat sémantické výrazové prvky v hudbě a jiné.

Podkladová studie navrhuje pro budoucí směřování oborou navrhuje mimo jiné dbát na množství povinného obsahu a srozumitelnost, zachovat minimálně současnou hodinovou dotaci (jedna hodina týdně), prohloubit integrativní charakter předmětu mimo jiné za pomoci prvků dalších oborů oblasti Umění a kultura nebo se zaměřit na činnostní výuku s využitím multimédií a moderních technologií. Dále by bylo vhodné se zaměřit na kvalitnější přípravu budoucích učitelů, především z didaktického hlediska, podporu vzniku hudebně výchovných skupin na základních školách, spolupracovat se zahraničními organizacemi, zkvalitnění metodických materiálů, propojovat formální výuku s neformální ve volnočasových aktivitách ve společensko-sociální sféře (Grobár et al., 2018).

Výtvarná výchova v současném RVP ZV pracuje s vizuálně obraznými znakovými systémy. Zabývá se jejich poznáváním jakožto způsobu vyjádření reality, ale zároveň jako tvořivého aspektu komunikace. Zaměřuje se na tři zásadní tvůrčí procesy – rozvíjení smyslové citlivosti, uplatňování subjektivity a ověřování komunikačních účinků. V RVP ZV je přímo uvedeno, že obsahem Rozvíjení smyslové citlivosti jsou činnosti, které umožňují žákovi rozvíjet schopnost rozeznávat podíl jednotlivých smyslů na vnímání reality a uvědomovat si vliv této zkušenosti na výběr a uplatnění vhodných prostředků pro její vyjádření.

Obsahem Uplatňování subjektivity jsou činnosti, které vedou žáka k uvědomování si a uplatňování vlastních zkušeností při tvorbě, vnímání a interpretaci vizuálně obrazných vyjádření.

Obsahem Ověřování komunikačních účinků jsou činnosti, které umožňují žákovi utváření obsahu vizuálně obrazných vyjádření v procesu komunikace a hledání nových i neobvyklých možností pro uplatnění výsledků vlastní tvorby, děl výtvarného umění i děl dalších obrazových médií (MŠMT, 2005, s. 57).

Žák by měl po ukončení jednotlivých stupňů vzdělávání dosáhnout na následující očekávané výstupy. V prvním období prvního stupně dokáže na základě své vlastní zkušenosti pojmenovat prvky obrazného vyjádření, tvořivě s nimi pracovat, interpretovat jejich význam, zapojit jejich obsah do komunikace a podobně.

V druhém období pak tyto znalosti a dovednosti rozšiřuje o porovnávání vizuálně obrazných prvků na základě definovaných vztahů, jejich kombinování ve vztahu k celku, zaměření na vyjádření vlastních životních zkušeností, porovnávání různých interpretací a jiné.

Na druhém stupni zvládá všechny získané podněty komplexně používat k vytváření vlastních osobitých projevů, k interpretaci uměleckých vizuálně obrazných děl, užívá prostředky pro zachycení jevů a procesů v proměnách a vztazích, používá metody digitálních médií a další.

Podkladová studie považuje dosavadní nastavení za kvalitní a aktuální, navrhuje pouze několik dílčích doporučení pro budoucí směřování oboru: jasné vymezení pojmu vizuálně

obrazné vyjádření, zpřesnění textu v oblasti cílů, stanovení nepodkročitelného obsahu, zachování kontinuity výuky na 1. i 2. stupni nebo vývoj nových didaktických materiálů. Dále navrhuje větší zaměření na oblast architektury a práce s prostorem, začlenění programů galerijní a muzejní edukace, digitálních technologií, větší provázanost napříč stupni a s ilustrativními úlohami a jiné (Kitzbergerová et al., 2019).

Mimo tyto dva jádrové předměty je potřeba zmínit ještě tři doplňující vzdělávací obory, které se pod oblast Umění a kultura v současné době neřadí, ale svým obsahem se jí týkají. Jde o dramatickou, filmovou/audiovizuální a pohybovou a taneční výchovu.

Dramatická výchova v současném RVP ZV staví na třech základních pilířích. V rámci předpokladů dramatického jednání by měl žák rozvíjet své psychosomatické, herní a sociálně komunikační dovednosti. Proces dramatické a inscenační tvorby by měl žáka seznámit s náměty a tématy v dramatických situacích, s typovou postavou, inscenačními prostředky a postupy nebo komunikací s divákem. Recepce a reflexe dramatického umění potom obsáhne základní stavební prvky dramatu, základní divadelní druhy nebo současná dramatická umění a média (MŠMT, 2023, s. 112–114).

Metodika a didaktika oboru má dlouholetou tradici, vycházející mimo jiné z pedagogických principů Miloslava Dismana, Základů dramatické výchovy od Evy Machkové a podobně. Součástí druhého stupně základního vzdělávání byla již jako volitelný předmět v programu Obecná škola. Ten uvádí, že dramatická výchova představuje samostatný předmět, nejen metodu, proto jeho výuka může být realizována výhradně učitelem, který absolvoval příslušné vzdělání (MŠMT, 1997, s. 303). Takového vzdělání může být v současné době dosaženo na katedře výchovné dramatiky na DAMU, v ateliéru divadla a výchovy na Divadelní fakulty JAMU. Dále je dramatická výchova součástí programu učitelství pro 1. stupeň pedagogických fakult v Praze, Brně, Ostravě, Plzni aj.

V zahraničí má drama proměnlivé postavení a je vyučováno různými formami. Nejčastěji jsou jeho prvky inkorporovány do obsahů jiných předmětů, obvykle mateřského jazyka nebo historie, kde je drama využíváno jako pedagogický nástroj. Takové nastavení můžeme najít

ve Velké Británii, Finsku, Dánsku, Norsku, Švédsku. Může se jednat o předmět volitelný, jako dosud u nás, ve Skotsku a Severním Irsku, Walesu aj., kde je předmět velmi podporován. Jako povinná součást základního vzdělávání je například v Kanadě, Austrálii nebo novém Zélandě. Dále také na Islandu, kde je předmět součástí povinné oblasti umění, kdy se školy mohou samy rozhodnout, zda budou předmět vyučovat samostatně nebo integrovaně.

Podpoře formálního a neformálního dramatického vzdělávání se věnují mnohé organizace. Mezi nimi mezinárodní IDEA – International Drama/Theatre and Education Association, IATA – International Amateur Theatre Association, ASSITEJ – International Association of Theatre for Children and Young People nebo potom národní jako britské National Drama, irské NAYD – National Association for Youth Drama, HUDEA – The Hungarian Drama and Theatre in Education Association, Drama Australia. U nás jsou to Sdružení pro tvořivou dramaturgii, z.s. nebo NIPOS – Národní informační a poradenské středisko pro kulturu, odborný útvar pro Neprofesionální umělecké aktivity dospělých a estetické aktivity dětí a mládeže ARTAMA.

Důležitost oborového přínosu obhajuje mnoho zahraničních i mezinárodních výzkumů. *Drama Improves Lisbon Key Competences in Education*, přichází s výsledky dokládajícími, že dramatická výchova mimo jiné zvyšuje u žáků sebevědomí, motivaci ke studiu, občanskou aktivitu, kreativitu a inovativnost, tolerantnost a empatii, zlepšuje komunikaci, redukuje stres a podobně.¹ Podkladová studie dále zmiňuje holistický přístup oboru, vedení k řešení problémů, respektu a rozvíjení klíčových kompetencí jako jsou komunikativní, sociální, občanská, pracovní a jiné (Marušák et al., 2019, s. 28).

Podkladová studie na závěr doporučuje mimo jiné zařadit mezi základní kompetence uměleckou kompetenci, v rámci oblasti Umění a Kultura zrovnoprávnit jednotlivé obory, posílit divadelnost oboru na úkor literárně-dramatického směřování, zrevidovat očekávané výstupy s ohledem na školní realitu (Marušák et al., 2019, s. 44).

¹ *Drama Improves Lisbon Key Competences in Education - Key results*. (n.d.). [Www.dramanetwork.eu. https://www.dramanetwork.eu/key_results.html](http://www.dramanetwork.eu/https://www.dramanetwork.eu/key_results.html)

Filmová/audiovizuální výchova svým obsahem v současném RVP ZV propojuje několik tvůrčích činností – vlastní tvůrčí zkušenost z audiovizuální tvorby a výsledku, schopnost vnímat díla vytvořená audiovizuálními výrazovými prostředky a uvědomovat si jejich hodnoty, potřebu zaujmout a formulovat názor na audiovizuální dílo. Žák by měl na základě porozumění této oblasti umění rozvíjet uplatňování subjektivity, pozorování, smyslového vnímání, kreativity, fantazie a senzibility a dále posílit a prohloubit své komunikační schopnosti. Součástí učiva je mimo jiné kresba různými technikami, cvičení vnímavosti, pohyb jako základní princip kinematografie, práce se světlem, syntéza obrazové a zvukové složky, základní skladební cvičení, komunikace vlastních záměrů a námětů v kolektivu a podobně (MŠMT, 2023, s. 118–120).

Podkladová studie pro Filmovou/audiovizuální výchovu uvádí, že tento obor nemá ve světě ani u nás pevné místo v základním kurikulu. Obsahově se přidružuje k jiným oborům, nejčastěji k mediální výchově, uměleckým oborům, historii nebo mateřskému jazyku. Studie, a řada dalších zahraničních, se dlouhodobě kloní k vyhranění čistě filmové výchovy, jakožto uměleckého oboru. Problém pojmu audiovizuální vnímá právě v tom, že je častěji spojován s pojmem mediální a zde studie vnímá zásadní rozdíl. Například v roce 2007 proběhla odborná diskuse nad koncepcí Filmové/audiovizuální výchovy, kdy Jan Jirák koncipoval vztah mezi výše zmíněnými obory jako „přípravu k životu s médii, tedy jako sociálně ekologickou disciplínu se zřetelným rozměrem uživatelským a jasným zacílením na zvyšování kvality života, v nouzi pak na obranu před jejím snižováním. Vtahovat do této koncepce film, resp. kinematografii, a podřizovat ji tomuto rámci je, myslím, v zemi s tak vyspělou kinematografickou tradicí možné, ale zbytečně omezující“ (Jirák, 2008).

Filmová tvorba je na každodenní bázi všudypřítomná a z toho důvodu je akcentován velký význam filmové výchovy. Může významně přispět s celkovému emočnímu vývoji osobnosti. Sugestivita filmu dokáže velmi silně zprostředkovat emoce a postoje naprosto cizího člověka, pocházejícího z odlišného prostředí, a tím mimo jiné posílit schopnost empatie. Odklon od konzumentského přístupu k filmu, který je v době rychlého technologického rozvoje velmi častý, a naopak tíhnutí k přístupu kritickému a analytickému může fungovat jako nástroj k rozlišení mezi uměleckým dílem a brakem nebo dokonce

produktem manipulačním. Syntetičnost předmětu může fungovat jako tmelící mezioborový prvek a posilovat mezioborovou gramotnost a komplexnost výuky.

Webový portál Asociace filmové a audiovizuální výchovy definuje pojem filmová gramotnost jako soubor poznatků a dovedností, které umožňují adekvátní porozumění kinematografickým dílům, procesu produkce filmových děl a jejich kulturnímu a společenskému významu (ASFAV, 2017). Podle British Film Institute jde o „úroveň porozumění filmu, schopnost vědomého a zvědavého výběru filmových děl, kompetence ke kritickému sledování a analýze jejich obsahu, kinematografických kvalit a technických aspektů; a schopnost zacházet s jeho jazykem a výrazovými prostředky při tvorbě pohyblivých obrazů“ (British Film Institute, 2015). Ve stejném dokumentu od British Film Institute, z roku 2015, lze nalézt i poměrně široce rozpracovanou metodologii předmětu, který by mohl sloužit jako kvalitní zdroj inspirace.

Jeden z hlavních problémů, na které obor naráží je nedostatečná oborová vybavenost. Z výzkumu z let 2016–2017 vyplývá, že většina základních škol o výuce do budoucna vůbec neuvažuje. Ty, které o výuce uvažují ale bojují s nedostatkem kvalifikovaných pedagogů, vybavení, financí nebo hodinové dotace. Téměř polovina pedagogů, kteří na svých institucích filmovou/audiovizuální výchovu vyučují, nemá v oboru žádné formální vzdělání. Většina obor vyučuje z vlastní iniciativy a dovzdělává se individuálně. Z praxe je ale zřejmé, že mnoho dostupných textů je srozumitelných pouze odborníkům a nepanuje odborná shoda v tom, co je primárním cílem výuky. Podle studie by výuka měla zahrnovat čtyři fáze – produkci, recepci, percepci a reflexi. Z výzkumu se ukazuje, že většina pedagogů se tvůrčím (tedy produkčním) aktivitám spíše nevěnuje a upřednostňuje výuku receptivní.

Na základních školách by podle studie měla být filmová/audiovizuální výchova vyučována od třetího ročníku, a to formou tvůrčích činností a her. Žáci by měli pochopit základní principy pohyblivého obrazu, skladebného vizuálního vyprávění a fotografie. Na druhém stupni základního vzdělávání by žákům měly být představeny jednotlivé výrazové prostředky, formotvorné postupy audiovize a zároveň příklady hodnotných kinematografických děl. Akcent by měl být kladen na základy dramaturgického myšlení a kritickému myšlení a schopnosti diskuse.

Školy, které předmět vyučují jej do ŠVP integrují různým způsobem. Příkladem je např.:

- Integrace do jiného vyučovacího předmětu, např. audiovizuální tvorba v rámci oblasti Člověk a svět práce, rozšiřující diskusi u výběru povolání
- Povinně volitelný předmět v jednom ročníku
- Nepovinné aktivity např. filmové kluby, kroužky apod.

Vzdělávací obsah doplňkového oboru filmová/audiovizuální výchova obsahuje detailně zpracovanou metodiku, která byla autory ověřována v praxi. Z výzkumů se ale ukazuje, že pokud už je předmět na školách vyučován, jen zřídka se metodikou řídí.

Studie nabízí sadu konkrétních doporučení pro revizi RVP, které zahrnují mimo jiné zúžení názvu na Filmová výchova, vytvoření dlouhodobého projektu MŠMT, který by umožnil studium Filmové/audiovizuální výchovy podle současného kurikula apod (Adler et al., 2019).

Hlavním tématem **Taneční a pohybové výchovy** v současném RVP ZV jsou citové hodnoty a tvůrčí proces spíše než výsledek. Základním předpokladem je pohyb a tanec jakožto přirozená vrozená činnost a jeho využití k formování osobnosti žáka, rozvíjení tvořivosti, citlivosti a inteligenci těla. Učí spontaneitě a zároveň sebekázní a rozvíjí pozitivní vztah k fyzické aktivitě a zdraví. Jsou pojmenovány čtyři základní domény – Objevování svého místa, Rozvíjení inteligence těla, Původnost/originalita a Vytváření společenství. K dosažení výše zmíněných hodnot je žák veden za pomoci pohybové průpravy, prostorového cítění, pohybu s předmětem, pohybových a tanečních her, hudby a tance, improvizace nebo prací se vzájemnými vztahy (MŠMT, 2023, s. 120 – 124).

Mezi zásadními argumenty pro rozvíjení taneční a pohybové výchovy uvádí Podkladová studie dlouhodobou pohybovou deprivaci dětí, a tedy v zásadě i celé společnosti. Upozorňuje na zdravotní rizika s touto deprivací spjatá a nerovnováhu v rozvíjení tělesné a duševní inteligence. Kriticky přistupuje ale i nadměrné zátěži, která může být součástí klasických sportů. Vyzdvihuje holistický přístup taneční a pohybové výchovy, který by mohl mít dlouhodobě velký pozitivní mimo jiné i fyzioterapeutický vliv. Zároveň je tanec uměleckou stálicí, nepodléhající v době pluralismů trendům.

Dále staví na dlouholeté tradici, na kterou se v poválečných letech zapomnělo skrze politická rozhodnutí. Předmět má systematicky zpracovanou metodiku i didaktiku, která spolu s vysokou odbornou vyspělostí a zkušenostmi ze zahraničí, tvoří pevný základ pro výuky této výchovy. Mezi největší zahraniční inspirace patří například německý *Tanzplan*, fungující od roku 2005, tedy projekt na podporu tance jako uměleckého oboru. Díky tomuto projektu vznikla řada vysokoškolských pedagogických tanečních programů, díky kterým se nejen zvýšila kvalifikovanost učitelů, ale také usnadnila integrace tohoto oboru ve vzdělávání. Francouzský projekt *Tanec na školách* fungující od 80. let minulého století se rozšířil i do jiných evropských zemí. Díky němu byl zaveden tanec jako možný maturitní předmět. Posledním z příkladů je švédský ekvivalent *Dans i skolan*, tedy velký dotační program, také fungující od 80. let, který zavedl tanec jako povinnou součást studia učitelství 1. a 2. stupně a umožnil specializaci v tanci na vysokých školách. V praxi základního vzdělávání se tanec vyučuje buď jako samostatný předmět anebo častěji v kombinaci s jinými předměty, jakožto aktivizační prvek a nástroj duálního kódování.

Do základního vzdělávání byl obor sice zařazen až v roce 2010 jakožto doplňující předmět, ale základy pro taneční pedagogiku ale sahají daleko do historie. Podoba, jakou má obor dnes, se začala formovat v meziválečném období z per osobností jako Isadora Duncan, Émile Jaques-Dalcroze, Rudolf von Labana nebo u nás Jarmila Jeřábková, Jarmila Kröschlová, Eliška Bláhová nebo Milča Mayerová. Moderní podoba byla podrobně rozpracována v metodické příručce *Taneční a pohybová výchova na 1. stupni ZŠ*.

Na základě těchto stavebních kamenů studie prosazuje taneční a pohybovou výchovu jakožto pevnou součást základního vzdělávání. Centrem jeho výuky by měl být individuální vnitřně kontrolovaný rozvoj tělesné inteligence prostřednictvím čtyř principů zmíněných výše. V rámci současného nastavení vnímá rizika v záměně taneční a pohybové výchovy s pouhým používáním lidského těla, které se v praxi běžně objevuje, například jako znázornění probírané problematiky. Vyzdvihuje uměleckou stránku oboru, ale ohrazuje se proti stereotypním představám tanečků, základů společenských tanců a podobně. Do budoucna navrhuje zvažení úpravy názvu na *Taneční výchova* nebo *Tanec*.

V současné době je vzdělávací obsah oboru zařazován formou samostatného předmětu jen zřídka. Častěji se jedná o volitelný předmět, projektovou výuku (*Tanec Praha – Tanec*

školám, SE.S.TA - Škola tančí) nebo je vzdělávací obsah zahrnut do jiného předmětu. Můžeme se setkat s propojením s Tělesná a taneční výchova.

Z veřejné diskuze z roku 2009 sice vyplývá, že není dostatečná nabídka pedagogické kvalifikace v oboru, od té doby, ale vznikl na HAMU program Pedagogika tance (Blažíčková et al., 2019).

4.1 Průběh revize

Jak již bylo výše zmíněno práce na velké revizi RVP ZV začala vydáním Hlavních směrů na konci roku 2022. Již dříve už ale byly vytvořeny odborné pracovní skupiny pro jednotlivé vzdělávací obory. Úvodní online setkání všech tvůrčích skupin v oblasti Umění a kultura se uskutečnila 14. září 2022.

O týden později se konalo úvodní online setkání se zástupci NPI pro všechny pracovní skupiny všech vzdělávacích oblastí

17. října 2022 zveřejnili zástupci oborů hudební a výtvarná výchova prohlášení z mezioborového setkání, v němž vyjádřili obavy týkající se postupů při celém procesu tvorby nového RVP ZV. Kritizují netransparentnost pracovního postupu ze strany NPI, způsob rozhodování zásadních otázek, komunikaci s garantkou pracovní skupiny Umění a kultura, rozšíření vzdělávací oblasti na pět oborů nebo nerovnoměrné zastoupení jednotlivých oborů v pracovní skupině pro oblast Umění a kultura a upozorňují na to, že její rozšíření o tři další obory odporuje zadání Hlavních směrů (Prohlášení zástupců vzdělávacích oborů hudební a výtvarná výchova z mezioborového pracovního setkání: Hudební a výtvarná výchova v ohrožení, 2022).

V průběhu října se uskutečnila první schůze užší skupiny pro hudební výchovu a následně započala práce na první koncepci. Do konce listopadu, kdy měla být tato koncepce odevzdána se konalo pět setkání celé vzdělávací oblasti a po jedné za každý jednotlivý obor. Menší týmy pracovali odděleně na analytické a koncepční části viz. Kapitola 4.2. Za oblast Umění a kultura² byla koncepce vypracována ve vzájemné shodě po všech směrech, až na

² Tvůrčí skupiny pro jednotlivé obory v oblasti Umění a kultura tvořili:
Hudební výchova:

jeden velice zásadní bod pro další směřování, a sice, *jak se má změnit rozdělení oblastí a oborů, přiřazení oborů do oblastí, vztahy mezi obory a oblastmi a návaznosti oborů a oblastí mezi vzdělávacími stupni s ohledem na celostní rozvoj každého žáka?* (NPI, 2023a). Vymezení pojmů oblast a obor viz strana 9. Skupina se proto rozhodla pro vytvoření dvou variantních návrhů. Podrobněji v kapitole 4.2.

Návrh byl následně připomínkován konzultační, koncepční a koordinační skupinou a na konci ledna byl předán oponentům. Reakce oponentů se značně lišily a jejich výstup je ovlivněn i nepoměrem zastoupení jednotlivých oborů. Jak je zmíněno výše, hudební a výtvarná výchova měli po jednom oponentovi, zbylé výchovy, dramatická, filmová/audiovizuální, taneční a pohybová, po dvou. Srovnáme-li tedy názory vyjádřené v oponenturách, převažují tendence tíhnoucí k podpoře právě těchto výchov a jejich co největší integrace do oblasti Umění a kultura. Nejvíce je tato tendence zřejmá právě u bodu č. 3 koncepční části – tedy variantních návrhů. Celkově se šest z osmi oponentů ve své reakci otevřeně přiklonilo k variantě B, jeden k variantě A, a jeden své stanovisko nevyjádřil. O variantách revize více viz kapitola 4.2. Opakovaně byly v oponenturách zmíněny některé problematické body. Mezi nimi nedostatečná srozumitelnost pro širokou veřejnost, riziko nedostatečných personálních podmínek nebo potřeba navýšení časové dotace celé oblasti. Jednotliví oponenti potom vyzdvihovali témata jako riziko obsahového vyprázdnění na základě zahlcení oblasti obsahy pěti oborů (Brungot Svíteková, 2023), nediskriminační

Mgr. Barbora Hanslianová Dis., PhDr. Jiřina Jiříčková Ph.D., Mgr. Miroslav Jurčík, Mgr. Jana Knížková Ph.D., PhDr. Marie Lišková, Mgr. Lenka Pobudová, Mgr. Eva Poprová, Mgr. Jiří Šíp. Oponent - Mgr. Roman Michálek.

Výtvarná výchova:

MgA. Libor Doležal, PhDr. Leonora Kitzbergerová Ph.D., Mgr. Milena Kusá, Mgr. Miloš Makovský Ph.D., Mgr. Zuzana Pechová Ph.D., Mgr. Ondřej Suchan, Mgr. Zuzana Svatošová Ph.D., PhDr. Věra Uhl Skřivanová Ph.D. Oponent - PhDr. Markéta Pražanová.

Taneční a pohybová výchova:

Eva Blažičková, Lenka Halašová, MgA. Lucie Hlaváčová DiS., Bc. Jana Novorytová, MgA. Mgr. Andrea Pucová, MgA. Marta Trpišovská Vodenková DiS., Mgr. Petra Vykydalová Kupková. Oponenti - MgA. Zdenka Brungot Svíteková a doc. Mgr. Jiří Lössl.

Filmová a audiovizuální výchova:

Mgr. MgA. Tereza Czesany Dvořáková Ph.D., MgA. Jiří Forejt, Mgr. Zuzana Havelková, MgA. Lucie Hlavicová, Mgr. Jiří Hruška, Mgr. et Mgr. Petr Pláteník, Bc. František Topinka, Mgr. Petra Zaviačičová. Oponenti – Vladimír Beran a Mgr. Barbora Holubová Ph.D.

Dramatická výchova:

PhDr. Hana Cisořská Ph.D., BcA. Matyáš Hauser, MgA. Bc. Olga Králová, prof. PhDr. Silva Macková, doc. Mgr. Radek Marušák, Mgr. Dagmar Spáčilová, Mgr. et Mgr. Romana Šindlářová, MgA. et Mgr. Gabriela Zelená Sittová Ph.D. Oponenti – Mgr. Jakub Hulák a Mgr. Veronika Rodová Ph.D.

přístup, přílišná obecnost, potřeba větší provázanosti s ostatními oblastmi (Lössl, 2023), stanovení nepodkročitelného minima pro obsahy jednotlivých oborů, revize jakožto evoluce ne revoluce (Michálek, 2023), kritika Hlavních směrů revize, kompetenčního přístupu a ustanovení pojmu wellbeing (Holubová, 2023), literární výchova jako hegemon uměleckých oborů, „tvořivé aktivity“ namísto „umění“ (Hulák, 2023) a další.

Finální podoba koncepce s oběma variantními návrhy byla zveřejněna 10. března 2023. Veřejnost k ní mohla pokládat dotazy skrz online dotazníky. Ty byly po skočení průzkumu zodpovězeny v průběhu března. Otázky se týkaly mimo jiné časové dotace pro oblast, členění oborů na základní a rozvíjející nebo kontinuity vzdělávací oblasti. Okolo zmíněných návrhů se strhla velká odborná i společenská diskuse, která vyústila až k sepsání petice – Hudební a výtvarná výchova jako pevná součást základního vzdělávání a všem dětem. Podrobněji bude rozebrána v kapitole 5.1.

Přes veškeré neshody musela práce na revizi pokračovat dále. Pracovní skupina proto začala definovat očekávané výstupy pro celou vzdělávací oblast. 19. dubna 2023 se ale členové pracovních skupin hudební a výtvarná výchova rozhodli pro pozastavení odborné spolupráce s NPI, prostřednictvím otevřeného dopisu. Ostře se vyhranili proti ohrožení rovného přístupu ke vzdělávání, neodborně a rozporuplně formulovanému směřování revizí v novém Zadání pro NPI, zrušení rozvíjejících vzdělávacích oborů, postup v rozporu se Strategií 2030+ a Hlavními směry revize nebo také nedostatečnému času na vypracování zadaných úkolů (Otevřený dopis členů pracovních skupin výtvarná a hudební výchova revizí RVP ZV aneb Pozastavení odborné spolupráce s Národním pedagogickým institutem, 2023). Odpovědi se jim dostalo 2. května 2023. Ředitel Odboru kurikula všeobecného vzdělávání RNDr. Kamil Ubr v ní zve členy zpět do pracovního procesu, apeluje na komunikační schopnosti a respekt, ohrazuje se proti šíření polopravd a zároveň odmítá učinit jasné rozhodnutí mezi navrženými koncepcemi (Ubr, 2023a). V navazujícím otevřeném dopise se členové pracovních týmů HV a VV pokusili o zahájení odborného dialogu nad nastalou situací formulováním pěti podle nich zásadních otázek, které je nutné vyřešit. Týkaly se transparentnosti, komunikace, změn v zadání, zastoupení expertů v pracovním týmu oblasti a podobně. Na závěr opěv vyjádřili svůj postoj a obavy spojené s potenciálním přijetím koncepce B (Polanská, 2023).

RNDr. Kamil Ubr svou odpověď zaslal 9. června 2023. Věnuje se v ní postupně všem položeným otázkám a vyjadřuje se znovu ke vyřčeným tvrzením. Na závěr konstatuje, že jen připraven na další spolupráci a dialog, ale v současné situaci si přístup druhé strany (autorů otevřeného dopisu) vykládá tak, že o ni již zájem nemají, poněvadž „nezrušili pozastavení své spolupráce“ (Ubr, 2023b). Tuto odpověď označil Mgr. Milan Motl, Ph.D., předseda asociace učitelů hudební výchovy, za vágní a nic neřešící. Z reakce pracovních týmů pro obory Hudební výchova a Výtvarná výchova se dá vyvodit, že tento názor zastávali i ony, protože 28. června 2023 rezignovaly na své pozice a odstoupily z tvůrčího procesu. V pracovním týmu pro tyto obory zbyly pouze dva členové. Bylo vypsáno výběrové řízení a týmy byly postupně doplněny, nicméně post didaktika hudební výchovy, na který bylo vypsáno výběrové řízení dne 13. července 2023, nebyl dosud obsazen.

Zbytek pracovních skupin oblasti Umění a kultura v průběhu dubna dokončil návrh očekávaných výstupů, na kterou v průběhu května dostal zpětnou vazbu od koordinační skupiny, na základě které byl návrh v období od června do srpna přeformulován a zredukován na nejdůležitější obsah. Postup byl konzultován na pravidelných schůzích jednou týdně. V srpnu byl výsledný návrh předložen zbylým pracovním skupinám oblasti Umění a kultura. Následná práce se týkala provázanosti jednotlivých oblastí a eliminace duplicit.

V září 2023 byly vytvořeny speciální integrované pracovní skupiny, jejichž úkolem bylo utvořit z dílčích výstupů jednotlivých pracovních skupin jeden smysluplný celek propojený s očekávanými výstupy klíčových kompetencí a obecnými kapitolami. Mezi členy těchto skupin byli mimo jiné i zástupci původních pracovních skupin. Za pomoci vzorových rozpracování vzdělávacího obsahu byly podoby a rozsahy jednotlivých oblastí sjednoceny.

15. prosince 2023 byla nová pracovní verze RVP ZV předložena MŠMT, které v lednu reagovalo novým zadáním pro NPI k úpravám. Připomínky byly zapracovány v průběhu února a března a 2. dubna 2024 byl návrh poprvé představen široké veřejnosti s možností veřejného připomínkování. V dotazníku se oblasti Umění a kultura věnuje právě jedna otázka, která je formulována poněkud zavádějícím způsobem, který předpokládá jen jeden možný náhled na situaci. Tento názor vyjádřili mimo jiné i zástupci Katedry výtvarné výchovy v Olomouci (KVV PdF UP, 2024).

„Integraci témat filmové, dramatické a tanečně-pohybové výchovy k oborům výtvarná a hudební výchova považují za dostatečnou“ (NPI, 2024a).

Ke každé oblasti proběhl takzvaný Kulatý stůl, tedy diskuse s odborníky, přístupná veřejnosti online. Za oblast Umění a kultura proběhl 16. května 2024.³ Účastnili se jej zástupci tvůrčího týmu, oponentů, NPI, MŠMT, odborné veřejnosti a učitelů z praxe. Během hodiny a půl byl grantem tvůrčí skupiny doc. Radkem Marušákem představen nový návrh a následně se němu všichni přítomní měli možnost vyjádřit. Z důvodu omezeného času se většina dostala ke slovu jen jednou a vzhledem k časovému omezení nebyly vyřčeny všechny relevantní myšlenky. I přesto se ale odborníci dotkli mnoha zásadních témat ohledně nového návrhu. Mnozí se k návrhu vyjádřili kladně a považují jej za zajímavou výzvu. Mezi připomínkami ke zlepšení byla nejčastěji zmiňována nesrozumitelnost a vágnost textu, ze kterého by v praxi bylo náročné vycházet a představit si konkrétní možnosti. Velmi radikálně se vyjádřil Mgr. Jan Jiterský, zástupce MŠMT, předseda expertního panelu a jeden z tvůrců Hlavních směrů revize, který během diskuse otevřeně prohlásil, že dle jeho názoru se integrace nepodařila a koncepce je pouze snahou etablovat nové vzdělávací obory v rámci jádrového obsahu RVP ZV a vytrácí se zaměření na žáka. Podobně se vyjádřil i oponent pracovní skupiny Mgr. Roman Michálek, podle kterého se jedná o osekání stávajících obsahů a volnému přistavení ostatních oborů a nenachází v návrhu vnitřní provázanost. Bylo zmíněno mnoho obav o úspěšnou implementaci do praxe a setrvačnosti v přípravě nových učitelů, kompetentních zajistit v tomto systému kvalitní výuku.

4.2 Variantní návrhy

V únoru 2023 byl vytvořen Návrh koncepce revize vzdělávací oblasti Umění a kultura se dvěma pracovními variantami. Pracovní skupiny všech vzdělávacích oblastí měli v této koncepci zodpovědět sérii otázek, zadaných od NPI všem oborovým pracovním skupinám, na základě kterých byly jednotlivé oblasti poměrně jasně vymezeny a popsány.

³ Národní pedagogický institut České republiky (NPI). (2024, 16. května). *Kulatý stůl pro vzdělávací oblast Umění a kultura*. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=kf373MTPm7Y>

V analytické části je, podle odborné pracovní skupiny pro oblast Umění a kultura, uvedeno, že tato oblast je specifická a zásadní pro všeobecný rozvoj žáků díky svému cílení na rozvoj vnímavosti žáka, hledání vazeb mezi druhy umění. Pracuje s celkovou osobností žáka a rozvíjí její kognitivní, afektivní a psychomotorickou stránku. Pomáhá posouvat kupředu tvořivé aspekty každodenního života, vedoucí k seberealizaci. Přirozeně implementuje mezioborové kompetence jako digitální nebo kulturní. Oblast pracuje s moderními světovými tendencemi ve všech jednotlivých druzích umění. Odkazuje se na metody a hnutí jako Orffův Schulwerk, Kadályho, Dalcroze, Suzuki metodu, Kulturelle Bildung a podobně. Rozvíjí gramotnosti, reaguje na technologický vývoj, využívá praktické učení a pracuje s možnostmi, které nabízí muzea, galerie, knihovny a podobně. Dále se pracovní skupina vyjadřovala k současnému nastavení. Uvádí, že v aktuálně platném RVP ZV chybí pojmenování základních i oborových gramotností a pojmenování průřezových témat. Naopak ale kladně hodnotí, že rozsah oblasti už ve starém nastavení obsáhl komplexně všechny klíčové kompetence a zabývá se i wellbeingem a individualizací výuky. Mezi hlavními problémy při modernizaci vzdělávací oblasti je zmiňováno podhodnocení jejího významu a z ní vyplývající snížení časové dotace, přerušení kontinuity výuky v případě střídání oborů v průběhu studia, přehlcení vzdělávacího obsahu v případě integrace dosud doplňujících vzdělávacích oborů mezi jádrové, konzervativnost některých škol, nízká připravenost pedagogů nebo nedostatečná metodická podpora (NPI, 2023a).

V koncepční části přichází pracovní skupiny s konkrétními návrhy doporučeními pro novou podobu výuky uměleckých předmětů. Měly by být nastaveny obecnější vzdělávací cíle a očekávané výstupy, které by mohly být naplňovány obsahy všech pod tuto oblast spadajících oborů a jasně pojmenovány oborové kompetence a gramotnosti. Je potřeba přijít s funkčním návrhem integrace a implementace doplňujících vzdělávacích oborů – Dramatická výchova, Filmová a audiovizuální výchova, Taneční a pohybová výchova. Apel je na navýšení hodinové dotace s argumentem, že oblast Umění a kultura se může zásadně podílet na prevenci sociálně patologických jevů a psychických onemocnění. Zároveň se dotýká většiny klíčových kompetencí – kulturní, komunikativní, sociální a personální, občanské, digitální a dalších. Měla by být jasně vyznačena vazba mezi klíčovými a oborovými kompetencemi, což by se mělo zobrazit i na podobě očekávaných výstupů. Výuka by měla využívat možnosti různých externích vzdělávacích institucí a zaměřit se na v praxi využitelné gramotnosti.

Oblast má velkou interdisciplinární hodnotu a vliv na wellbeing, individuální motivaci a emoční inteligenci. Rozvoj sebepoznání a schopnosti empatického nahlížení, které oblast nabízí, může být klíčovým faktorem a možným řešením mnohým celosvětových a celospolečenských problémů. Nová verze RVP ZV by se měla zaměřit na zážitkovou pedagogiku, otevřený dialog s žáky, individualizaci, projektovou výuku, propojování formálního a neformálního vzdělávání, snížení počtu žáků ve třídě nebo formální zpestřená organizace hodin. Všechny tyto změny by měly vést k rozvoji osobnosti žáka, vést žáky k úctě a respektu k umění a kultuře a společenským hodnotám nebo například k posilování mezilidských vztahů a celkovému zlepšení školního klimatu.

Z takto pojmenovaných aspektů současné verze RVP ZV, možných rizik při jeho revidování a definování nových směrů a myšlenek, byly vytvořeny dva variantní návrhy revize koncepce oblasti Umění a kultura.

4.2.1 Varianta A

Tato varianta, která byla oponenty⁴ označena jako konzervativnější, zakládá na plynulém a nenásilném navazování na současné nastavení, samozřejmě s potřebnými inovacemi. Nesouhlasí s radikálními změnami druhé varianty, viz. 4.2.2. Obává se dezinterpretace, chaosu a problémů s implementací. Návrh by měl spíše reflektovat současnou školní realitu a poskytnout potřebnou oporu pro implementování případných inovací a při tvorbě ŠVP. Ve své podstatě tedy varianta zachovává dva jádrové obory – Hudební výchova a Výtvarná výchova – a tři doplňující – Dramatická výchova, Filmová a audiovizuální výchova, a Taneční a pohybová výchova. Jedním z hlavních důvodů pro zachování tohoto nastavení jsou rozsáhlé zkušenosti a vědecký výzkum v oblasti jádrových oborů, které jsou chápány jako základ této oblasti. Díky této komplexní sadě poznatků by byla zajištěna kontinuita po celé základní vzdělávání a naplňování metakognitivních cílů. Rozvíjející obory, jak chce návrh nově pojmenovat tři výše zmíněné obory doplňující, by tento základ měly obohacovat na úrovni neformálního vyučování (využívání kulturních institucí), mezioborových projektů i mimo meze oblasti Umění a kultura, a to konkrétně formou povinně volitelných předmětů a z fondu disponibilních hodin. Mezi jádrové předměty by měli být zapojeny až teprve po pečlivé přípravě na úrovni vysokých pedagogických škol a metodických materiálů (NPI,

⁴ Více viz kapitola 4.1

2023a). Varuje, že radikální změny bez podobné přípravy by mohly v praxi vyústit pouze ve formální naplnění a navrhuje místo toho exemplární a obsahovou výuku. Exemplární výuka se snaží hledat klíčové poznatky ve výuce a najít cestu z pasti informační exploze (Janík, 2016). Obsahově zaměřený přístup vyzdvihuje dynamiku procesu transformace obsahu ve výuce a strukturaci obsahu prostřednictvím pojmů. Klade důraz na aktivní motivovanou činnost žáků s obsahem, z čehož plynou nároky na učitelovy didaktické znalosti obsahu (Janík, 2013).

Z pohledu RUP by základní obory na prvním stupni měly dostat prostor 12 hodin, na druhém stupni potom už jen 9. Rozvíjející by měly být dotovány na prvním stupni z disponibilní časové dotace, na druhém stupni by potom měly dostat prostor 6 hodin jakožto povinně volitelné předměty (NPI, 2023a).

4.2.2 Varianta B

Tato varianta může být označena jako více radikální a inovativní. Hlavní myšlenkou je úplné sjednocení pěti předmětů – hudební, výtvarná, dramatická, taneční a pohybová, filmová a audiovizuální výchova – do jednoho. Myšlenka je podložena tvrzením, že jsou si všechny jednotlivé druhy umění rovny, jak svou závažností, tak svým přispíváním kulturního dědictví. Žák by měl za dobu svého studia absolvovat alespoň dva z výše zmíněných oborů v minimálně pětileté návaznosti. Zároveň ale nemusí být všechny obory zařazeny po celou dobu školní docházky, což umožňuje školám individuální profilaci, větší flexibilitu z hlediska personálních a materiálních podmínek. Změna může dle této varianty nastávat postupně. Obsahy nově přidaných oborů by mohly být zpočátku realizovány formou workshopů či mezioborových projektů (podobně jako ve variantě A). S postupem času by potom měla být integrace ve větší míře, ale opět na základě individuálních preferencí a možností dané vzdělávací instituce. Obsahy dosud doplňujících oborů by pak měly být definovány a implementovány na základě již existujících kurikul a pedagogické literatury. Všechny tři obory zároveň dlouhodobě pracují na vzniku a zdokonalení oborových didaktik a metodik, aby byla implementace snazší. Mnoho inspirace a podnětů je také možné brát ze zahraničí. Učitelům by dále měla být poskytnuta opora v rámci celoživotního vzdělávání, např. metodickými materiály či dokonce vznikem nových kateder, soustředících se na tyto obory. Výhodou takového nastavení by měla být komplexnost pohledu na umění, širší

rozhled do všech rozmanitých koutů jeho podob a všeobecnou pestrost. Mimo to tato varianta nabízí možnost dalšího vývoje (NPI, 2023a).

Tyto varianty nakonec nebyly přijaty a v novém návrhu ze 2. dubna 2024, vznikla koncepce nová.

4.2.3 Koncepce ze 2. dubna 2024

Poslední předložený pracovní návrh ze dne 2. dubna 2024 do jisté míry kombinuje dvě předchozí koncepce A a B. V úvodu většinou zachovává myšlenky z koncepce z února 2023, dále ale pracuje se dvěma nově definovanými komplexními předměty – Hudební, taneční a dramatická výchova (performativní umění) a Výtvarná a filmová výchova (vizuální umění). Oba obory by měly být kontinuálně na 1. i 2. stupni základního vzdělávání a měly by být hodnoceny zásadně formativní hodnocením. Společný obsah je rozdělen na tři oblasti:

1. Interpretace, tvorba a její sdílení
2. Recepce a reflexe uměleckého díla
3. Kulturní povědomí a jednání (NPI, 2024b).

Výtvarná a filmová výchova by potom měla konkrétně vést na prvním stupni základního vzdělávání k deseti očekávaným výstupům napříč výše zmíněnými třemi oblastmi, což je o čtyři méně než v původním RVP ZV, kde jich bylo 14 (Výtvarná výchova 6, Filmová/audiovizuální výchova 8). Z těchto jsou dva výstupy zaměřené čistě na filmovou výchovu, některé se velmi podobají původním výstupům výtvarné výchovy a zbylé jsou velmi obecné a vztahují se k oběma výchovám. Nejvíce výstupů se týká oblasti Interpretace, tvorby a jejího sdílení, nejméně potom oblasti Kulturního povědomí a jednání. Na druhém stupni je očekávaných výstupů 13, v původním jich bylo 20 (Výtvarná výchova 7, Filmová/audiovizuální 13). Nejvíce je opět v první oblasti, jsou zde výstupy čistě výtvarné, čistě filmové i společné. V druhé oblasti najdeme po dvou výstupech od každé z výchov a ve třetí dva výstupy společné. Oproti původním výstupům jsou navrženy méně konkrétní, obzvláště co se týká filmové výchovy, kde došlo k absolutní redukci konkrétních aktivit.⁵

Hudební, taneční a dramatická výchova by měla stavět na přímém kontaktu s umělci. Zaměřuje se na komplexní práci s individuální osobností na rovině fyzické, emoční, sociální,

⁵ Viz srovnávací tabulka v Přílohách

interpretační i receptivní. Každé ze zastoupených umění potom přináší řadu specifických pilířů. U hudby je to zpěv, hra na hudební nástroje, hudebně-pohybové činnosti a poslechové činnosti. Pro tanec jsou pohyb bez tlaku na výkon, sebepoznávání nebo improvizace. Drama a divadlo staví na situačním přístupu, improvizaci, skupinové tvorbě, sebepoznávání a holistickém pojetí procesu. Očekávaných výstupů je opět nejvíce v první oblasti se snižující se tendencí v oblastech následujících. Na prvním stupni je oproti původním 22 výstupům (Hudební výchova 7, Dramatická výchova 6, Taneční a pohybová výchova 9) nově výstupů 8. Na druhém stupni, kde bylo výstupů původně 18, je jich nyní 10. Je tedy patrné, že původní obsah bude muset být značně redukován. Výstupy jsou definovány opět velmi obecně, což může školám nabízet velkou svobodu při tvorbě ŠVP, ale zároveň může vést k nepochopení už jen z důvodu, že se v nich ne zcela odráží výše zmíněné hlavní pilíře jednotlivých zastoupených umění.

V návrhu je představena také kulturní kompetence, k níž oblast Umění a kultura výrazně přispívá. Uzlové body této kompetence jsou v souladu s očekávanými výstupy oblasti a dají se vnímat jako jakési zastřešující cíle (NPI, 2024b, s. 37).

Kromě integrace v rámci oblasti, viz výše, jsou podporovány vazby na mezioblastní úrovni. Zde je oblast Umění a kultura spojována s obory Dějepis, Výchova k občanství a jiné.

5 Revize v kontextu širšího společenského dění

Vedle mnoha diskusí v kruzích samotných pracovních týmů a organizací na revizi přímo pracujících probíhala v průběhu celého procesu a probíhá i nadále veřejná diskuse. Mnoho odborníků i zástupců širší veřejnosti vyjadřovalo své pohledy a názory na vzniklé průběžné výstupy a oblast Umění a kultura se stala též objektem zájmu mnohých médií. Následuje výčet některých zásadních ohlasů týkajících se dílčích aspektů i celých koncepcí revize RVP ZV v oblasti Umění a kultura.

V reakci na zveřejnění průběžného návrhu koncepce ze dne 10. března 2023 se 13. března 2023 vedení České sekce INSEA, tedy společnosti na podporu výtvarné výchovy, ohradilo vůči zařazení koncepce B vzdělávací oblasti Umění a kultura do RVP ZV. O den později se k nesouhlasu připojil vedoucí katedry výtvarné výchovy Univerzity Palackého v Olomouci. O týden později sepsaly děkani a vedoucí kateder hudební a výtvarné výchovy pedagogických fakult otevřený dopis ohledně koncepce B oblasti Umění a kultura. V něm znovu vyzdvihují, že rozšiřování vzdělávací oblasti o tři celé obory je v přímém rozporu s Hlavními směry revize a Strategiemi 2030+ a povede k destabilizaci a obsahovému vyprázdnění. Prohlašuje koncepci B za nerealizovatelnou z důvodu nedostačující hodinové dotace, materiálních a prostorových podmínek škol a připravenosti pedagogů. Zároveň připomíná, že obory hudební a výtvarná výchova již v současném nastavení běžně přesahují do obsahů doplňujících vzdělávacích oblastí. Jejich omezení a diskontinuita, zvláště potom na 1. stupni základních škol, odporují přirozenému vývoji osobnosti dítěte (Otevřený dopis děkanů pedagogických fakult a vedoucích kateder hudební a výtvarné výchovy fakult pedagogických ke zveřejněné koncepci B vzdělávací oblasti Umění a kultura revizí RVP ZV, 2023).

Podobnou argumentaci přináší na konci března i vyjádření České hudební rady, národní organizace UNESCO, která reprezentuje hlas až padesáti hudebních sdružení a asociací. Stejně tak v dubnu otevřený dopis prezidentky European Association for Music in Schools ministři školství (Malmberg, 2023), zástupci asociací hudební výchovy nebo pedagogická komora. Ta také poukazuje na nedostatečnou transparentnost MŠMT, připomíná dotazníkové šetření ohledně hlavních směrů, jehož vypořádání nebylo zveřejněno. Stejně tak

bylo opomenuto veřejné připomínkování finálního textu Zadaní pro NPI k revizi RVP ZV (Pedagogická komora, 2023).

Během dubna 2023 se situace začala značně medializovat. Ministr kultury Martin Baxa a ministr školství, mládeže a tělovýchovy Vladimír Balaš informovali 11. dubna 2023 v rámci tiskové konference o vizích pro oblast Umění a kultura. Přítomna byla mimo jiné i rektorka Akademie múzických umění v Praze Ingeborg Radok Žádná, která mimo jiné konstatovala, že AMU již nyní připravuje studující na pedagogické působení v oblastech dramatického umění, hudby i tance v rámci svých stávajících studijních programů. Existují vypracované metodiky a publikace v rámci vzdělávání pedagogů a pedagožek. Jsou reálně využívány v praxi a je možné je sdílet s pedagogickými fakultami, které je mohou při přípravě pedagogů také využít (Novinky a Média | Mkr.cz, n.d.).

Dva články z různých deníků podaly zprávu o navržené koncepci, každý velmi odlišným způsobem. Článek deníku iDnes v úvodu zavádějícím způsobem mluví o zrušení hudební a výtvarné výchovy. Tato informace na nějakou dobu ovládla veřejný prostor. V průběhu textu sice informaci uvádí na pravou míru, ale zachovává si velmi radikální tón. Deník.cz se oproti tomu drží objektivnějšího jazyka. Oba články nabízí názory odborníků či učitelů z praxe a k oběma se mohli vyjádřit i čtenáři. V anketě iDnes, které se zúčastnilo ca 4000 lidí, se polovina přiklonila k variantě B a 47 % k variantě A⁶ (Matoušek, 2023). Ankety Deníku.cz se zúčastnila zhruba čtvrtina lidí oproti anketě iDnes, zde však radikálně převládla podpora varianty A (73 %) (Minaříková, 2023).

V podobné době vznikla také největší veřejná iniciativa na podporu varianty A, a sice *Petice Hudební a výtvarná výchova jako pevná součást základního vzdělávání a všem dětem*.

5.1 Petice Hudební a výtvarná výchova jako pevná součást základního vzdělávání a všem dětem

Tato petice vznikla 3. dubna 2024 pod záštitou Mgr. Milana Motla, Ph.D. z Asociace učitelů hudební výchovy a Petry Šobánové z České sekce InSEA a byla předána zástupcům MŠMT 2. 5. 2023. Petice měla za cíl podpořit variantu A koncepčního návrhu pro oblast Umění a kultura. Podporovatelé petice se měli ztotožnit s názorem, že koncepce A vzdělávací oblasti

Umění a kultura v revizi RVP ZV je vytvořena ve vztahu k realitě a nabízí rovné vzdělávací příležitosti všem dětem základních škol. Zachovává **kontinuální vzdělávání v oborech výtvarná a hudební výchova pro všechny, ale také všem dětem nabízí setkávání se všemi doplňujícími obory** – taneční a pohybovou výchovou, filmovou/audiovizuální výchovou a dramatickou výchovou formou integrace, v projektech a workshopech za účasti odborníků těchto oborů či jako nepovinných předmětů v rámci disponibilních hodin (Motl & Šobánová, 2023).

Petici podepsalo ke dni 20. 6. 2024 celkem 4 525 lidí, mnoho z nich se podepsalo anonymně, většina ale své jméno uvedla a případně přidala vlastní komentář. Přes 200 osob ve svém komentáři uvedlo, že je pedagogem na základní nebo střední škole, přes 60 potom budoucím pedagogem nebo studentem pedagogické fakulty. Jako důvod k podepsání se mimo jiné objevilo následující:

- Koncepce B by přinesla redukci a/nebo větší rozdíly ve vzdělávání, ignoruje školní realitu, je nerealizovatelná
- Strach o kontinuitu vzdělávání
- Integrace ano, ale ne na úkor, pestrost, ne utlačování
- Nesouhlas s omezením Hudební a Výtvarné výchovy
- Integrace se již přirozeně děje, proč tedy něco měnit
- Potřeba navýšení časové dotace ne její rozmělnění mezi více oborů
- Studenti pedagogických oborů jsou připravováni pouze na dílčí integraci
- Strach z nedostatku aprobovaných učitelů, který je už nyní
- Vývoj ne revoluce
- Kvalita nad kvantitou
- Filmová/audiovizuální, Taneční a pohybová a Dramatická výchova nejsou vhodné jako základ
- Strach z odklonu od výchov ke vzdělání

Přímo na podporu Hudební a Výtvarné výchovy se objevovaly argumenty jako:

- Koncepce A nabízí rovné šance ve vzdělávání
- Hudební výchova udržuje českou lidovou slovesnost a tradice

- Rozvoj hudebního sluchu může mít pozitivní vliv na rozvoj cizích jazyků
- Dlouholetá tradice oborů
- Základem umění je literatura, hudba a obraz, ostatní z nich vyrůstá
- Výtvarná výchova je nenahraditelná v rozvoji jemné motoriky
- Hudební výchova je nenahraditelná v postupně se rozvíjející práci s emocemi
- Hudební výchova učí správné práci s dechem
- V rámci hodin hudební a výtvarné výchovy mají žáci často jedinou možnost se s těmito obory setkat

Mezi komentáři se také objevilo několik návrhů:

- Hudební a Výtvarná výchova jako kvalitní základ umělecké výchovy, profilace v pozdějším stádiu studia
- Vznik nové metodické a didaktické podpory pro současné nastavení
- Doplnující obory by měly sloužit jako materiál k hlubšímu a kvalitnějšímu vedení⁷
- Doplnující obory by měly být integrovány i v jiných oblastech než Umění a kultura
- Umělecké obory by neměly být známkované

Z komentářů také vychází poměrně jasně najevo, že mnozí signatáři nebyli s problematikou plně seznámeni. Stovky komentářů zmínily, že nesouhlasí se zrušením hudební a výtvarné výchovy. Takto razantní tvrzení bylo od začátku vyvraceno jak vedením NPI, tak ministrem školství a následně i v dopise ředitele Kanceláře MŠMT Jana Nosálka.⁸ Obavy mohly vzejít z věty úvodního textu petice „Neberme dětem na 5 let základy hudebního a výtvarného vyjadřování a dejme rovné šance ve vzdělávání uměním na základní škole všem“ (Motl & Šobánová, 2023), ale s větší pravděpodobností spíše z článků v různých médiích, viz Článek časopisu iDnes.cz (Matoušek, 2023).

⁷ Podporováno i myšlenkami článku *Základ všeobecného vzdělávání* – prof. Dr. Johannes Kirschenmann Kirschenmann, J. (2023). *Základ všeobecného vzdělávání*. In *Učitelství noviny*, 126 (20), 22–23.

⁸ Nosálek, J. (2023). *Odpověď na petici Hudební a výtvarná výchova jako pevná součást základního vzdělávání a všem dětem možnost setkávání s dalšími uměleckými obory*. MŠMT.

Tento, na dlouhou dobu, středobod diskuse nutí k zamyšlení. Ač bylo zrušení vyvrácené, viz výše, a dá se předpokládat, že tvůrci textu něco takového skutečně nezamýšleli, je jistě potřeba se zamyslet nad tím, zda by k něčemu takového v praxi opravdu nemohlo dojít, zvolili-by ředitelé pro víceletou návaznost jiné obory než právě hudební a výtvarnou výchovu.

V příloze lze nalézt vybrané komentáře obsahující postřehy z praxe nebo jiné zajímavé připomínky.

S těmito komentáři se ztotožňují také výroky samotných tvůrců petice v rozhovoru pro EDUIN ze 17. května 2023. Opakují zde, že integrace doplňujících předmětů již probíhá a koncepce B je velmi násilnou cestou zrovnoprávnění všech uměleckých předmětů, která bez navýšení časové dotace může vést k zásadní destabilizaci oblasti (Polanská, 2023).

Skrze platformu petice šířili autoři mezi signatáře aktuální informace ohledně řešené problematiky, petice je tedy stále živým nástrojem.

Na petici zareagoval ředitel Kanceláře MŠMT Jan Nosálek dopisem, ve kterém zmíněné obavy označil za mediální zkratku a na dále se k nim detailněji nevyjádřil (Nosálek, 2023).

Kromě této petice byla vyjádřena podpora variantnímu návrhu A mimo jiné také například Společností pro hudební výchovu České republiky. Stanovisko za ni sepsal 28. dubna 2023 Jan Prchal (Prchal, 2023). Ve stejném dni byl řediteli NPI Mgr. Ivo Jupovi, řediteli odboru všeobecného vzdělávání RNDr. Kamilu Ubrovi a nominantu na ministra školství, mládeže a tělovýchovy doc. PhDr. Mikuláši Bekovi, Ph.D. zaslán otevřený dopis, podepsaný předními českými hudebními pedagogy a odborníky, vyjadřující obavy ohledně nastalé situace (Otevřený dopis umělců a hudebních pedagogů k průběhu přípravy revize RVP ZV v oblasti Umění a kultury, 2023).

Radikální postoj také zaujal PhDr. Jan Mašek, Ph.D. odborník na mediální pedagogiku na Katedře výtvarné výchovy a kultury FPE Západočeské univerzity v Plzni, který už v úvodu svého článku prohlašuje, že obor Filmová/audiovizuální výchova by neměl být vyučován jako samostatný obor v oblasti Umění a kultura. Naopak by měly být hlouběji začleněny do propracovaných metodik hudební a výtvarné výchovy. Argumentuje mimo jiné

také tím, že je potřeba žáky vzdělávat v mnohem všestranněji než lákavou a moderní formou audiovize. Současná didaktika oboru prosazovaná například organizací ASFAV (Asociací pro filmovou a audiovizuální výchovu) je koncipována pro volnočasové činnosti nebo zájmové filmové kluby. Svou obecností a povrchností je pro výuku základního vzdělávání nevhodná. Současný rapidní nárůst moderních technologií a snazšího přístupu k nim by neměl být ignorován, ale mělo by k němu být přistupováno komplexně v rámci moderní multimodální pedagogiky umění – nikoliv v rámci úzce zaměřených oborů (Mašek, 2023).

Podobné stanovisko zastává i vyjádření vysokoškolských pedagogů a dalších odborníků výtvarné výchovy k nové koncepci ze dne 2. dubna 2024. Vysvětluje princip, jakým jsou studenti výtvarných pedagogických oborů připravováni – velmi komplexně – a tvrdí, že není žádný důvod k vyčlenění filmu z multidisciplinárního kurikula soudobé výtvarné výchovy, a vymezení jeho dominantní role v základním vzdělávání. Má obavu, že mnoho neaprobovaných učitelů z praxe se uchýlí k povrchnímu a pasivnímu sledování filmů, aby naplnili očekávané výstupy uvedené v koncepci, místo komplexního přístupu z pohledu výtvarné výchovy (Uhl Skřivanová et al., 2024).

Nesouhlas vyjádřili také zástupci Katedry výtvarné výchovy v Olomouci. Kritizují nepřehlednost textu, obsahové zatížení nebo vznik v praxi neexistujících vzdělávacích oborů. Vyzdvihuje širokou paletu inovativních možností, které by mohly obor Výtvarná výchova posunout moderním směrem, namísto toho bude jedinou inovací Filmová výchova, která byla do výuky už dávno integrována (KVV PdF UP, 2024).

Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy hostovala 28. května 2024 panelovou diskusí na téma revize RVP ZV v oblasti Umění a kultura. Pozváni byli opět zástupci pedagogických fakult, tvůrců nové koncepce, oponentů pracovní skupiny, pedagogů z praxe. Všichni přítomní zastupovali obory hudební nebo výtvarná výchova. Zástupci zbylých oborů a MŠMT pozvání nepřijali.

Mimo mnohokrát opakované argumenty zaznělo například, že RVP ZV by mělo představovat přestavovat jakési nepodkročitelné minimum, které by měl každý žák zvládat. Jak toto uchopit, pokud sami tvůrci nastiňují, že některé školy nebudou mít možnost koncepci realizovat a dojdou k ní postupně? Argument doplnění chybějících pedagogů z řad

externích by zároveň vyžadoval vyšší financování.⁹ Navrhované množství výstupů z filmové výchovy je nedosažitelné neaprobovanými pedagogy a může vést k pasivnímu diváctví a závislostem a snížením tvořivosti.¹⁰ Padlo mnoho otázek, proč se dává právě filmu tak velký prostor mezi všemi vizuálními uměními. Zabírá velkou část prostoru, který by měl být věnován kvalitnímu upevnění základů pro přípravu na střední školy.¹¹

Na stole byla též debata o možné volitelnosti uměleckých předmětů na druhém stupni základního vzdělávání. Podle Alexandra Charalambidise by dala ředitelům škol potřebnou volnost a důvěru.¹² Barbora Hanzlianová a Jan Pelech, členové užší tvůrčí skupiny, osvětlili, že jedna z pracovních verzí s takovým nastavením pracovala, ale byla odmítnuta zadavatelem.¹³

Díky dvěma naposledy zmíněným bylo možné alespoň částečně nahlédnout pod pokličku nové koncepce. Oba přiznali, že mnohými aspekty si sami nejsou jisti nebo s nimi alespoň částečně nesouhlasí. Jan Pelech prozradil, že koncepce byla tvořena v extrémním časovém stresu a s neustále se měnícím zadáním. Za takových podmínek nebylo možné vytvořit opravdu kvalitní a funkční dokument. Zároveň ale také poukázal na značné komunikační bariéry v týmu, značně komplikující hledání společného slova.¹⁴ Zároveň také skupina pro hudební výchovu postrádala řádné vedení ve formě garanta.¹⁵

Problémy s vedením skupiny měl tým i v minulosti. Členové pracovních skupin za hudební a výtvarnou výchovu označili chování tehdejší garantky oblasti Markéty Pastorové za

⁹ Michálek, R. (2024, 28. května). [Komentář k diskusi o RVP ZV]. Diskuse k revizi RVP ZV: umění a kultura. <https://www.facebook.com/events/1440260339948032>

¹⁰ Uhl Skřivanová, V. (2024, 28. května). [Komentář k diskusi o RVP ZV]. Diskuse k revizi RVP ZV: umění a kultura. <https://www.facebook.com/events/1440260339948032>

¹¹ Fišerová, Z. Uhl Skřivanová, V. (2024, 28. května). [Komentář k diskusi o RVP ZV]. Diskuse k revizi RVP ZV: umění a kultura. <https://www.facebook.com/events/1440260339948032>

¹² Charalambidis, A. (2024, 28. května). [Komentář k diskusi o RVP ZV]. Diskuse k revizi RVP ZV: umění a kultura. <https://www.facebook.com/events/1440260339948032>

¹³ Hanzlianová, B. Pelech, J. (2024, 28. května). [Komentář k diskusi o RVP ZV]. Diskuse k revizi RVP ZV: umění a kultura. <https://www.facebook.com/events/1440260339948032>

¹⁴ Pelech, J. (2024, 28. května). [Komentář k diskusi o RVP ZV]. Diskuse k revizi RVP ZV: umění a kultura. <https://www.facebook.com/events/1440260339948032>

¹⁵ Hanzlianová, B. (2024, 28. května). [Komentář k diskusi o RVP ZV]. Diskuse k revizi RVP ZV: umění a kultura. <https://www.facebook.com/events/1440260339948032>

manipulativní.¹⁶ Alexandr Charalambidis¹⁷ toto nařčení odmítl a tvrdí, že Pastorová jednala na základě zadání NPI.

Barbora Hanslianová, která byla v tvůrčím týmu od začátku až konce března 2024, ve svém příspěvku vyzvala všechny k připomínkování a popsala proces společné práce s členy týmu za obory taneční a dramatická výchova na očekávaných výstupech.¹⁸

¹⁶ Jiříčková, J. (2024, 28. května). [Komentář k diskusi o RVP ZV]. Diskuse k revizi RVP ZV: umění a kultura. <https://www.facebook.com/events/1440260339948032>

¹⁷ Charalambidis, A. (2024, 28. května). [Komentář k diskusi o RVP ZV]. Diskuse k revizi RVP ZV: umění a kultura. <https://www.facebook.com/events/1440260339948032>

¹⁸ Hanslianová, B. (2024, 28. května). [Komentář k diskusi o RVP ZV]. Diskuse k revizi RVP ZV: umění a kultura. <https://www.facebook.com/events/1440260339948032>

6 Diskuse

Poslední kapitola této práce se věnuje některým výše zmíněným problémům a částečně nahlíží celou problematiku z pohledu samotného procesu psaní této práce.

Celou situaci jsem se začala zabývat díky diskusím na půdě Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Z těch jasně vyplývalo stanovisko celé fakulty a zejména potom Katedry hudební výchovy, která vyjádřila nesouhlas s variantou B a k současnému návrhu má též mnoho výhrad.¹⁹

Přesto, že se tyto výhrady částečně týkaly integrace doplňujících vzdělávacích oborů, nelze tvrdit, že by Katedra hudební výchovy byla proti integraci. Během studia jsem měla jsem možnost absolvovat sérii kreativních workshopů pod záštitou Katedry hudební výchovy, které nabízely širokou škálu inovativních, inspirativních, a především integrativních příkladů a tipů do výuky hudební výchovy. V rámci dílčích workshopů jsme využívali četné prvky výtvarné, pohybové, dramatické i filmové výchovy. Z této zkušenosti mohu tedy potvrdit, že studenti na PedF UK jsou, nejen skrze tyto workshopy, k integraci vedeni. Jedná se o integraci dílčí a vystavěnou na základu v podobě hudební výchovy.

Varianta B z března 2023 i nejnovější návrh RVP ZV z 2. dubna 2024 se integraci dívají z jiného úhlu pohledu. Dílčí integrace podle nich není dostatečná, staví na poskytnutí stejného prostoru v základním vzdělávání všem druhům umění. Žádný z oborů tedy není základ, všechny jsou si rovny.

Pedagogická fakulta zorganizovala téma revize RVP ZV v oblasti Umění a kultura 25. dubna 2024 online diskusi s předními českými odborníky a zástupci pedagogických fakult z celé republiky. V rámci debaty byla možnost se otevřeně vyjádřit, vést dialog a dozvědět se o problematice více, což do té doby probíhalo pouze formou dílčích diskusí v rámci seminářů a podobně.

Veřejná diskuse a mediální prezentace vedla k některým dezinformacím. Část veřejnosti podlehla strachu vyvolanému médií po zveřejnění článků hrozících zrušením hudební a výtvarné výchovy na úrovni základního vzdělávání. Mnozí si tuto informaci interpretovali

¹⁹ Online konference kateder hudební výchovy, 2024

tak, že se s těmito obory v novém RVP ZV skutečně nepočítá. Vyplývá to z mnohých komentářů výše rozebírané petice. Objevovali se také názory, že by umělecká oblast měla být naopak rozšířena o další sféry uměleckého světa.

„Podepisuji, protože si nedokážu představit jako pedagog, že by se děti nemohly v rámci vzdělávání výtvarně nebo hudebně vyjádřit. Nemyslím si, že cesta, která redukuje tuto formu je správná a jsem přesvědčená, že taneční/pohybová či filmová tvorba do školy rozhodne patří a má tam své místo. Kladu si otázku, proč by se musela zrušit výuka výtvarná nebo hudební, když není vůbec problém tyto možnosti sebevyjádření propojit a dát jim všem prostor ve vzdělávání. Spousta pedagogů se o toho propojení snaží. Nedokážu si představit zítra ve své třídě říct, že výtvarná a hudební výchova by se zrušila. Bylo by to pro ně velké zklamání, protože bych jim vzala něco, co je pro ně velmi blízké, přirozené a důležité. Cesta je pro mě propojení a rozšíření všech těchto oblastí.“²⁰

V rámci mapování procesu jsem se zajímala o názory samotných členů tvůrčí skupiny, a to jak na variantní návrhy, tak na celý tvůrčí proces. Přímo nebo zprostředkovaně jsem měla možnost zjistit názory bývalých členů (PhDr. Jiřina Jiříčková, Ph.D.), z otevřených dopisů a podobně. Názor stávající pracovní skupiny lze do jisté míry vyvozovat z nového návrhu. Individuální názory jednotlivých členů této skupiny jsem se pokusila zjistit formou krátkého dotazníku o pěti otázkách, na platformě Google forms, který dával členům pracovní skupiny možnost se k tématu vyjádřit. Dotazník byl koncipován směrem k procesu samotnému a individuálním stanoviskům jednotlivých členů.

1. Který z oborů oblasti Umění a kultura zastupujete?
2. Ke které z původních variantních návrhů Koncepce revize vzdělávací oblasti Umění a kultura jste se klonil/a a proč?
3. Jak jste vnímal/a celkovou komunikaci v rámci pracovní skupiny během tvůrčího procesu?
4. V čem vnímáte největší přínos Vašeho oboru v základním vzdělávání?

²⁰ Příhodová, K. (2023, 5. května). Podepisuji, protože si nedokážu představit jako pedagog, že by se děti nemohly v rámci vzdělávání výtvarně nebo hudebně vyjádřit. [Komentář k petici *Hudební výchova jako pevná součást základního vzdělávání*]. <https://www.petice.com/a/396390>

5. Co si myslíte o nejnovějším návrhu RVP ZV v oblasti UaK, zveřejněného 2. 4. 2024?

Dotazník jsem zaslala, spolu s prosbou o vyplnění a rozšíření mezi další pracovníky týmu, přímo současnému garantovi pracovní skupiny doc. Radku Marušákovi. V odpovědi mi pan Marušák (osobní komunikace, 23. dubna, 2024) napsal:

Hezký den.

Děkuji za Váš zájem o proces revizí. Dokud však probíhá veřejné připomínkování a práce na výsledné podobě oblasti v rámci revidovaného kurikula, není pro nás vhodné vzhledem k našim rolím v procesu Vám svými odpověďmi do dotazníku přispět. Děkuji za pochopení. S pozdravem Radek Marušák

Zaměřila jsem se také často opakované téma splňování zadání Hlavních směrů revize. V mnoha věcech jsou HSR opravdu jen obecným nasměrováním a nechávají poměrně velkou svobodu. Ráda bych zde vyzdvihla některé zajímavé pasáže. V popisu současného stavu školství HSR zmiňují, že při nekonkrétní specifikaci očekávaných výstupů hrozí, že místo redukce bude probíráno mnoho učiv navíc nebo vyžadováno zbytečně mnoho podrobností (MŠMT, 2022, s. 36). I přes takto napřímo vyřčený problém vychází najevo, že očekávané výstupy návrhu nového RVP ZV působí nejasně.²¹

Dále HSR zmiňují, že reforma bude účinná, pouze pokud bude v sladěna s ostatními prvky systému (MŠMT, 2022, s. 37). Současné nastavení vysokoškolského vzdělávání však novému návrhu příliš neodpovídá. Studenti a budoucí pedagogové, tedy zásadní prvky systému, jsou sice připravováni ve větší či menší míře na dílčí integraci souvisejících oborů²², ale obavy z nedostatku kompetentních pedagogů jsou jedním z nejzmiňovanějších problémů.

²¹ Prchal, J. Jiříčková, J. (2024, 28. května). [Komentář k diskusi o RVP ZV]. Diskuse k revizi RVP ZV: umění a kultura. <https://www.facebook.com/events/1440260339948032>

²² Uhl Skřivanová, V. (2024, 28. května). [Komentář k diskusi o RVP ZV]. Diskuse k revizi RVP ZV: umění a kultura. <https://www.facebook.com/events/1440260339948032>

Zásadní změny jsou nutné, ale musí být postupné, veřejnosti srozumitelně popsané a dobře zdůvodněné (MŠMT, 2022, s. 38). Další z výroků HSR, související s předchozím bodem, by mohl být, na základě debat²³, označen jako ne zcela naplněný.

Další bod se týká výroku, že je jádrový vzdělávací obsah minimálním obsahem potřebným pro to, aby absolvent ZŠ mohl žít odpovědný a bezpečný život (MŠMT, 2022, s. 42). Podle nejnovější koncepce se mají jádrovými, s dílčími úpravami a redukcemi, stát obsahy všech pěti uměleckých oborů. Minimální obsah pro oblast Umění a kultura se tedy, oproti současnému RVP ZV, rozšířil, což odporuje redukci obsahu, požadované HSR.

Jedním z nejčastěji komentovaných témat je problematika časové dotace. Ta by měla být taková, aby umožnila komplexní a trvalé osvojení jádrového, případně rozvíjejícího obsahu (MŠMT, 2022, s. 72). V novém nastavení by podle HSR měla být minimální týdenní hodinová dotace nastavena podle rozsahu jádrového obsahu oblasti. Byl-li by obsah redukován, nemusí nutně dojít k redukci hodinové dotace (MŠMT, 2022, s. 70). HSR v tomto případě nepočítají s tím, že by k mohlo dojít k rozšíření jádrového obsahu, a tedy i analogickému navýšení časové dotace.

Návrh nového RVP ZV přichází s navýšením disponibilní časové dotace na úkor povinné. To odpovídá výroku HSR o výraznějším využití disponibilní časové dotace k individualizaci výuky (MŠMT, 2022, s. 71). Za ne zcela naplněný lze označit navazující výrok – ...např. prostřednictvím volitelných předmětů, přičemž je třeba dbát na zachování prostupnosti systému základního vzdělávání (MŠMT, 2022, s. 71). Jak bylo vysvětleno výše, návrhy oblasti Umění a kultura obsahující volitelnost byly odmítnuty ze strany NPI. Zároveň je potřeba vzít v potaz, že časová dotace pro oblast Umění a kultura byla v roce 2021 snížena o hodinu (MŠMT, 2021, s. 147). Už s touto změnou vyvstaly pochybnosti, nejen o krácení hodinové dotace, ale také úpravách vzdělávacího obsahu, které byly označeny za neodborné (Prchal, 2021).

²³ Diskuse k revizi RVP: umění a kultura. (2024, 28. května). PedF UK. <https://www.facebook.com/pedf.cuni/videos/3690727894523305>

Závěr

Cílem této práce bylo zmapovat průběh revize Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání v oblasti Umění a kultura.

V průběhu psaní jsem měla možnost seznámit se jak s klíčovými dokumenty českého školství, tak také hlouběji pochopit proces jeho proměny. Tato proměna, ač jde ruku v ruce s postupnou proměnou společnosti, je ovšem, proměnou do značné míry skokovou. Protože podobně velký zásah do základních vzdělávacích dokumentů, jaký přináší právě probíhající revize, proběhl naposledy v době vzniku RVP ZV, tedy kolem roku 2004, dá se předpokládat, že i tento bude rozhodujícím na alespoň další dvě dekády. Mělo by se tedy jednat o dokument flexibilní a udržitelný. S tím nutně přichází i zásadní otázka, do jaké míry by měla nová podoba přesahovat nad současnou školní realitu, aby byla i za dvacet let stále nosná a aktuální, ale zároveň nepostavila současné nastavení před příliš velkou výzvou.

Momentálně mezi odborníky nepanuje přílišná shoda na tom, jak by měla výsledná podoba nového RVP ZV v oblasti Umění a kultura vypadat. Z diskusí však vychází poměrně jasně najevo, že současný návrh a očekávané výstupy jsou zformulovány spíše neuchopitelně a nejasně a odborníky oborů hudební a výtvarná výchova nebyl přijat. Vlna nespokojenosti se také vzedmula kvůli nedostatečné transparentnosti. Na tu upozorňovali mimo jiné zástupci oborů hudební a výtvarná výchova, užší pracovní skupina hudební a výtvarné výchovy, pedagogická komora nebo Jan Prchal, jeden z čelních představitelů Společnosti pro hudební výchovu (Prchal, 2021).

Návrh nového RVP ZV by měl v září 2024 projít schvalovacím procesem MŠMŠT. O rok později by měly mít školy možnost zavést novou podobu výuky v 1. a 6. ročnících. Od září 2027 by v těchto ročnících mělo být zavedení povinné a všechny ročníky by podle nového RVP ZV měly fungovat od září 2031.

Použité zdroje

Adler, R. Holubová, B. Myslík, J. Pastorová, M. Šlajsová-Adlerová, J. (2019). Podkladová studie – Filmová/audiovizuální výchova. NÚV.

Asociace pro filmovou a audiovizuální výchovu. (2017). Film & výchova – Vše o filmové a audiovizuální výchově v ČR. <https://www.filmvychova.cz/slovník/filmova-gramotnost/>

Beran, V. (2023). Vyjádření oponenta ke Koncepci revize vzdělávací oblasti. NPI. <https://velke-revize-zv.rvp.cz/files/op-beran.pdf>

Blažičková, E. Bartošová, Z. Hlaváčková Plachá, L. Petáková, A. Tuháčková, H. (2019). Podkladová studie – Taneční a pohybová výchova. NÚV.

British Film Institute. (2015, 12. června). A Framework for Film Education. <http://www.bfi.org.uk/screening-literacy-film-education-europe>

Brungot Svíteková, Z. (2023). Vyjádření oponenta ke Koncepci revize vzdělávací oblasti. NPI. <https://velke-revize-zv.rvp.cz/files/op-brungot-svitekova.pdf>

Diskuse k revizi RVP: umění a kultura. (2024, 28. května). PedF UK. <https://www.facebook.com/pedf.cuni/videos/3690727894523305>

Drama improves Lisbon Key Competences in Education. (2010). https://www.dramanetwork.eu/key_results.html

Grobár, M. Holubec, J. Charalambidis, A. Kodejška, M. Lišková, M. Prchal, J. Synek, J. Šobáňová, B. (2018). Podkladová studie – Hudební výchova. NÚV.

Holubová, B. (2023). Vyjádření oponenta ke Koncepci revize vzdělávací oblasti. NPI. <https://velke-revize-zv.rvp.cz/files/op-holubova.pdf>

Hulák, J. (2023). Vyjádření oponenta ke Koncepci revize vzdělávací oblasti. NPI. <https://velke-revize-zv.rvp.cz/files/op-hulak.pdf>

Janík, T. (2016). Rozhovor Tomášem Janíkem o (ne)potřebnosti reforem ve vzdělávání. Komenský, 140(04), 5–11. https://katedry.ped.muni.cz/pedagogika/wp-content/uploads/sites/17/2016/09/komensky_04_140_po3kor.pdf

Janík, T. Slavík, J. Mužík, V. Tma, J. Janko, T. Lokajíčková, V. Lukavský, J. Minaříková, E. Sliacky, J. Šalamounová, Z. Šebestová, S. Vondrová, N. Zlatníček, P. (2013). Kvalita (ve) vzdělávání: obsahově zaměřený přístup ke zkoumání a zlepšování výuky (s. 158). Masarykova univerzita

Jiráček, J. (2008, 26. května). Vyhodnocení I. Etapy diskuse k filmové výchově. NPI. <https://clanky.rvp.cz/clanek/s/Z/2340/VYHODNOCENI-I-ETAPY-DISKUSE-K-FILMOVE-VYCHOVE.html>

Kirschenmann, J. (2023). Základ všeobecného vzdělávání. Učitelství, 126 (20), 22–23.

Kitzbergerová, L. Makovský, M. Pastorová, M. Uhl Skřivanová, V. Šobáňová, P. Vančát, J. (2019). Podkladová studie – Výtvarná výchova. NÚV.

KVV PdF UP. (2024). Vyjádření nesouhlasného stanoviska k pojetí vzdělávací oblasti Umění a kultura v rámci veřejné konzultace RVP ZV. Kultura, umění & výchova. https://www.kuv.upol.cz/post/kvv-pdf-up-vyj%C3%A1d%C5%99en%C3%AD-nesouhlasn%C3%A9ho-stanoviska-k-pojet%C3%AD-vzd%C4%9Bl%C3%A1vac%C3%AD-oblasti-um%C4%9Bn%C3%AD-a-kultura-v-r%C3%A1mci?fbclid=IwZXh0bgNhZW0CMTAAAR3nZc1qowjMiHvAuE-1FV1Tyq3TGzPJswDQKbNqyK6VvhMvMaHCYn0TmpA_aem_AfdeVw-TffuhDYssDdIlmhsG_47zEfagfAsjcStAp3s-sm9VQqDHNKDkVEfVPnEFLQ8zhjQUVdHfG6YBSxOWHYV2

Lössl, J. (2023). Vyjádření oponenta ke Koncepci revize vzdělávací oblasti. NPI. <https://velke-revize-zv.rvp.cz/files/op-lossl.pdf>

Malmberg, I. (2023) [Otevřený dopis]. European Association for Music in Schools. https://www.email.cz/download/k/ptVLIbglpXE3n0NUPOkhuK-_7NZamVv14ZTMuwxF80X16SMkA76lZPFE-w59UIcaOFwTJqQ/230425-CzechMinistry-of-Education_EAS.pdf

Marušák, R. Macková, S. Černík, R. Králová O. Šteidllová K. (2019). Podkladová studie – Dramatická výchova. NÚV.

Mašek, J. (2023). Výtvarná výchova už dávno není vyučována jen tradičním způsobem aneb proč nevyučovat filmovou a audiovizuální výchovu jako samostatný obor. Pedagogické info. <https://www.pedagogicke.info/2023/05/jan-masek-vytvarna-vychova-uz-davno.html>

Matoušek, T. (2023, 11. dubna). Radikální návrh ruší výtvarku a hudebku, brání se kantoři i ministr. iDnes.cz. https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/vytvarna-vychova-hudebni-vychova-rvp-zakladni-skoly-plany.A230411_110711_domaci_imat

Michálek, R. (2023). Vyjádření oponenta ke Koncepti revize vzdělávací oblasti. NPI. <https://velke-revize-zv.rvp.cz/files/op-michalek.pdf>

Minaříková, K. (2023, 6. dubna). Konec klasické hudebky a výtvarky? Učitelé varují, na žáky to bude mít dopad. Deník.cz. https://www.denik.cz/z_domova/hudebni-a-vytvarna-vychova-nova-koncepce-kritika-20230405.html

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT). (2022). Hlavní směry revize RVP ZV.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT). (2001). Bílá kniha.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT). (2005). Rámcový vzdělávací program.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT). (2013). Rámcový vzdělávací program.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT). (2020). Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2030+. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT). (2021). Rámcový vzdělávací program.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT). (2023). Rámcový vzdělávací program.

Motl, M. Šobánková, P. (2023). Hudební a výtvarná výchova jako pevná součást základního vzdělávání a všem dětem možnost setkávání s dalšími uměleckými obory. Petice.com. https://www.petice.com/hudebni_a_vytvarna_vychova_jako_pevna_souast_zakladniho_vzdavani_a_vem_dtem_monost_setkavani_s_dalimi_umleckymi_obory

Národní pedagogický institut (NPI). (2023a). Návrh koncepce revize vzdělávací oblasti Umění a kultura.

Národní pedagogický institut (NPI). (2023b). Revize rámcových vzdělávacích programů. <https://velke-revize-zv.rvp.cz/>

Národní pedagogický institut (NPI). (2024a). Veřejná konzultace rámcových vzdělávacích programů.

Národní pedagogický institut (NPI). (2024b). Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání – návrh RVP k veřejné konzultaci – export z IS RVP k 28. 3. 2024 Pracovní verze. <https://revize.rvp.cz/files/2024-03-28-rvp-zv-textova-podoba-vczduvodneni.pdf>

Národní pedagogický institut České republiky (NPI). (2024, 16. května). Kulatý stůl pro vzdělávací oblast Umění a kultura. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=kf373MTPm7Y>

Nosálek, J. (2023). Odpověď na petici Hudební a výtvarná výchova jako pevná součást základního vzdělávání a všem dětem možnost setkávání s dalšími uměleckými obory. MŠMT.

Novinky a média | mkcr.cz. (n.d.). Mk.gov.cz. <https://www.mkcr.cz/novinky-a-media-cs-4/5188cs-revize-ramcovych-vzdelavacich-programu-v-oblasti-umeni-a-kultury-je-unikatni-prilezitosti-pro-budoucnost-spolecnosti> Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT). (1997). Obecná škola.

Otevřený dopis členů pracovních skupin výtvarná a hudební výchova revizí RVP ZV aneb Pozastavení odborné spolupráce s Národním pedagogickým institutem. (n.d.). Získaný 10. července, 2024, z <https://www.pedagogicke.info/2023/04/otevreny-dopis-clenu-pracovnich-skupin.html?m=1>

Otevřený dopis děkanů pedagogických fakult a vedoucích kateder hudební a výtvarné výchovy fakult pedagogických ke zveřejněné koncepci B vzdělávací oblasti Umění a kultura revizí RVP ZV. (2023, 23. března). PedF UK

Otevřený dopis umělců a hudebních pedagogů k průběhu přípravy revize RVP ZV v oblasti Umění a kultury. (2023, 28. dubna). Pedagogické info. <https://www.pedagogicke.info/2023/05/otevreny-dopis-umelcu-hudebnich.html>

Pedagogická komora. (2023, 8. dubna). Revize RVP ZV opouští principy transparentnosti a participace. <https://www.pedagogicka-komora.cz/2023/04/revize-rvp-zv-opousti-principy.html>

Polanská, J. (2023, 17. května). Tvůrci kurikula: Je omyl myslet si, že se ve výtvarné výchově pouze kreslí a v hudební jen zpívá. EDUIN. <https://medium.seznam.cz/clanek/eduin-tvurci-kurikula-je-omyl-myslet-si-ze-se-ve-vytvarne-vychove-pouze-kresli-a-v-hudebni-jen-zpiva-7651>

Pražanová, M. (2023). Vyjádření oponenta ke Koncepci revize vzdělávací oblasti. NPI. <https://velke-revize-zv.rvp.cz/files/op-prazanova.pdf>

Prchal, J. (2021). Nikdo nemůže hrát pořád první housle. Učitelské noviny, 124 (18), 8–11.

Prchal, J. (2023, 28. dubna). Podpora variantě A koncepce revize vzdělávací oblasti Umění a kultura. Společnost pro hudební výchovu České republiky. <https://www.shvcr.cz/2023/04/28/podpora-variante-a-koncepce-revize-vzdelavaci-oblasti-umeni-a-kultura/>

Prohlášení zástupců vzdělávacích oborů hudební a výtvarná výchova z mezioborového pracovního setkání: Hudební a výtvarná výchova v ohrožení. (2022, 17. října). Pedagogické info. <https://www.pedagogicke.info/2022/10/prohlaseni-zastupcu-vzdelavacich-oboru.html>

Rodová, V. (2023). Vyjádření oponenta ke Koncepci revize vzdělávací oblasti. NPI. <https://velke-revize-zv.rvp.cz/files/op-rodova.pdf>

Ubr, K. (2023a). Vyjádření k otevřenému dopisu k pozastavení odborné spolupráce s Národním pedagogickým institutem ze dne 19. 4. 2023. NPI.

Ubr, K. (2023b). Odpověď na výzvu k dialogu. NPI.

Uhl Skřivanová, V. Gebauer, K. Kirschenmann, J. Smutný, D. Bláha, J. Fulková, M. Vančát, J. Mašek, J. Kitzbergerová, L. Svatošová, Z. Kovaříková, L. Zapletal, A. Poláček, S. Plíhalová, M. Havlíček, J. Potůčková, N. Vránová, E. Černická, B. T. (2024, 28. května) Sledování filmů na základních školách, nebo soudobé pojetí výtvarné výchovy? Pasivní diváctví, nebo vizuální gramotnost?. Učitelské noviny. <https://www.ucitelskenoviny.cz/sledovani-filmu-na-zakladnich-skolach-nebo-soudobe-pojeti-vytvarne-vychovy-pasivni-divactvi-nebo-vizualni-gramotnost->

UNESCO. (2021). REIMAGINING OUR FUTURES TOGETHER — A new social contract for education. ISBN 978-92-3-100478-0 <https://doi.org/10.54675/ASRB4722>

Přílohy

Příloha 1

Vybrané komentáře k petici Hudební a výtvarná výchova jako pevná součást základního vzdělávání a všem dětem:

...Všech 5 výchov lze integrovat do oblasti umění a kultura na ZŠ, ale musí se tak učinit v souladu s věkem a vývojem žáka, jeho vzdělávacími a psychosociálními potřebami, realitou počtu hodinové dotace a možnostmi základní školy a s respektem i znalostí samotných oborů...Koncepce A v rámci stávající struktury dává možnost reálné proveditelnosti v základním školství ve prospěch dětí, kvality a inovace výuky uměleckých výchov na ZŠ, rozšíření jejich obzoru a zavedení do kurikula praxi, která se již dávno vyučuje v ZUŠ na samostatné úrovni či prostřednictvím erudovaných a osvědčených pedagogů v ZŠ již dnes... závazek 5 let vyučovat film na 1.stupni, pokud si ho dítě vybere, na úkor HV či VV, jde nejen proti záměru poznání všech uměleckých oborů, ale proti poznatkům neurovědy, psychologie i obecné pedagogiky, není v souladu s potřebami psychomotorického a psychosociálního vývoje, rozvojem hudebnosti, grafomotoriky, výtvarných či pohybových dovedností...²⁴

Podepisuji, protože vyučuji výtvarnou výchovu a vím, jak potřebná pro žáky je výtvarná tvorba, kterou propojuji jak s fotografickou tvorbou, filmem – teoreticky i prakticky, pohybem (tancem) i divadelním vyjadřováním. Navrhovaná úprava nepřináší nic navíc, jen úbytek hodin. Už nyní došlo na naší škole k redukci hodin výtvarné výchovy ve prospěch např. hodin informatiky. Mám silný pocit, že tímto způsobem dochází k výchově příliš technické až technokratické společnosti.²⁵

...V běžné HV na ZŠ, SŠ tančíme, používáme prvky DV, VT, kreslíme, žáci točí filmy s hudební tematikou. S HV participujeme běžně v rámci mezioborových projektů. K mezipředmětovosti a integrativním snahám shrnuji na základě letitých zkušeností: připravit

²⁴ Pohl Houkalová, I. (2023, 4. dubna). Všech 5 výchov lze integrovat do oblasti umění a kultura na ZŠ. [Komentář k petici *Hudební výchova jako pevná součást základního vzdělávání*]. <https://www.petice.com/a/396390>

²⁵ Bubeníková, L. (2023, 6. dubna). Podepisuji, protože vyučuji výtvarnou výchovu. [Komentář k petici *Hudební výchova jako pevná součást základního vzdělávání*]. <https://www.petice.com/a/396390>

smysluplný integrativní celek, vyžaduje a) půlené třídy, b) ochotu učitelů spolupracovat a pracovat do nočních hodin (při běžné praxi možné pouze v rámci projektových dnů – obrovská časová náročnost přípravy celků), c) celkové klima ve škole nastavené spolupráci a ochotě pracovat daleko více nad rámec úvazku a povinností, d) moci se opřít o nabyté dovednosti (a vědomosti) z HV, DV a jiných předmětů (HV - rozvinutá hudebnost - schopnost zazpívat, zahrát, pohybovat se v souladu s hudbou, pozorně naslouchat, umět hudbu přesahově použít,...), e) a vědět, co je ještě smysluplnou integrací oborovou a mezioborovou, nejen slepencem nesourodých celků pod hlavičkou zvoleného tématu...Ve společných hudebních činnostech se dobře uplatňují a socializují též děti se SVP. Tato role vystupuje do popředí zvláště v současné době se zvyšujícím se egocentrickým trendem celé společnosti (komunikace přes technologie, zaměření na uspokojení vlastních potřeb, psychické problémy mladistvých, které zažívají též díky tomuto tlaku, atd.). Roztříštění systematického vzdělávání v HV a VV by se významně podepsalo na úpadku celé národní kultury.²⁶

...Nedokážu si představit, jak učit dramatickou výchovu ve 30 lidech – jednu hodinu týdně? Podělil bych se se svou zkušeností na gymnáziu, kdy jsme zkoušeli dramaturgii písniček. Věřte, že jsou žáci, kteří jsou velice proti herectví i tanci, většinou jsou to chlapi. Učit dramatickou či taneční výchovu by bylo pro učitele utrpením. Samozřejmě, volitelný předmět je přijatelný a výborný nápad – jsou tu ale ZUŠ, kde LDO je, žáci poznají nové žáky z jiných škol, jezdí na divadelní festivaly apod...²⁷

...Zaměřila bych se pouze na to, aby oborové předměty opravdu vyučovali odborníci, ne třídní učitelé a dělali si z těchto hodin třídnické hodiny. Každý výtvarník ví, že jako výtvarný prostředek není pouze tužka a štětec, že děti mohou natáčet videa, animace, stopmotion, vytvářet velké instalace, seznámit se s technikami, které by jinak mohli použít k vandalismu a učitel může nasměrovat žáky k tomu, jaká je legální možnost. Připravila jsem již několik žáků na výtvarné oblasti, a ačkoliv vyučují výtvarný obor více straně. Nedovedu si

²⁶ Lišková, Š. (2023, 6. dubna) V běžné HV na ZŠ, SŠ tančíme, používáme prvky DV, VT, kreslíme, žáci točí filmy s hudební tematikou. [Komentář k petici *Hudební výchova jako pevná součást základního vzdělávání*]. <https://www.petice.com/a/396390>

²⁷ Čermák, S. (2023, 9. dubna) Nedokážu si představit, jak učit dramatickou výchovu ve 30 lidech – jednu hodinu týdně?. [Komentář k petici *Hudební výchova jako pevná součást základního vzdělávání*]. <https://www.petice.com/a/396390>

představit, že bych nastavovala další oblasti. Jsem raději, když mi práce dává smysl a učím žáky to, co sama nejlépe chápu a umím...²⁸

...Projekt filmové či audiovizuální může se dá dobře propojit s výtvarnou výchovou nebo informatikou, tanec může být součástí tělesné výchovy, dramatická výchova se může aplikovat ve všech předmětech. Umělecké vzdělávání tak může být barvitější, děti "ochutnají" od všeho kousek. Pokud si bude dítě (nebo spíše rodič) muset zvolit jednu z výchov, dítěti tím vezmeme možnost objevit nový směr umění, který ho zatím nezaujal třeba jen proto, že nemělo tu možnost. Nehledě na to, že škola beztak bude nabízet jen to, na co má učitele – stejně je tomu i s cizími jazyky. Projektový den s odborníky bude určitě intenzivnější zážitek a dětem toho nabídne více. Jen je potřeba domyslet, kdo ty odborníky zaplatí.²⁹

Souhlasím se zachováním stávajícího modelu výuky. Každý žák či student má právo na rovnoprávné vzdělání bez ohledu jaký ústav navštěvuje. Své individuální schopnosti může dále rozvíjet mimoškolní činností např. formou státem dotovaného kroužku.³⁰

Je třeba si opravdu uvědomit, že se zde jedná o všeobecné vzdělávání, které mají zajišťovat odborně vzdělaní pedagogové. Základní umělecké vzdělání je možno již nyní rozvíjet na Základních uměleckých školách, kde také působí v daném oboru vzdělaní učitelé a mají k tomuto účelu další vyhrazený čas, který je pro širší rozvoj dalších oborů (Dramatická výchova, taneční výchova...) nezbytný.³¹

...Jako aktivní pedagog a muzikant vím, že se jedná o důležité obory a na některých školách dokonce jediné, na nichž se žáci setkávají s kulturou. Nové oblasti vyzdvihované ve variantě B (pohybové činnosti, dramatická výchova a film) by měly (a věřím, že jsou) nedílnou

²⁸ Rejtharová, D. (2023, 14. dubna) Zaměřila bych se pouze na to, aby oborové předměty opravdu vyučovali odborníci. [Komentář k petici *Hudební výchova jako pevná součást základního vzdělávání*]. <https://www.petice.com/a/396390>

²⁹ Seghmanová, M. (2023, 14. dubna). Projekt filmové či audiovizuální může se dá dobře propojit s výtvarnou výchovou nebo informatikou. [Komentář k petici *Hudební výchova jako pevná součást základního vzdělávání*]. <https://www.petice.com/a/396390>

³⁰ Haindl, M. (2023, 14. dubna). Souhlasím se zachováním stávajícího modelu výuky. [Komentář k petici *Hudební výchova jako pevná součást základního vzdělávání*]. <https://www.petice.com/a/396390>

³¹ Kaplanová, P. (2023, 14. dubna). Je třeba si opravdu uvědomit, že se zde jedná o všeobecné vzdělávání. [Komentář k petici *Hudební výchova jako pevná součást základního vzdělávání*]. <https://www.petice.com/a/396390>

součástí hudební, výtvarné a také literární výchovy již dnes. Varianta tedy nepřináší žádné bonusy, a naopak otevírá půdu pro snížení počtu hodin estetické výchovy nebo její rušení.³²

Myslím si, že nový návrh přinese více zmatku než užitku. Vidím, jak dobře se u nás na škole HV a VV učí, byla by škoda rušit, co funguje dobře. S filmovými ukázkami pracuji např. v hodinách českého jazyka.³³

...Možnosti využívat doplňující obory existuje již dnes. Spíše apeluji na nutnost dodržovat aprobovanost těchto výukových předmětů na ZŠ. VV i HV jdou podle současných RVP naopak s dobou. Bohužel, teprve nyní, kdy dochází ke generační obměně ve školách, dochází ke skutečnému chápání RVP ve vzdělávací oblasti Umění a kultura. Myslím si, že byla připravena správně...³⁴

Příloha 2

Srovnávací tabulky očekávaných výstupů z RVP ZV 2023 a nového návrhu RVP ZV z 2. dubna 2024 pro obory spadající do oblasti Umění a kultura.

Tabulka 1

Očekávané výstupy po 5. třídě	
Výtvarná výchova, Filmová výchova	
RVP ZV 2023 ³⁵	Návrh nového RVP ZV ³⁶
VV-5-1-01 při vlastních tvůrčích činnostech užívá prvky vizuálně obrazného vyjádření; porovnává je na základě vztahů	UAK-VFV-001-ZV5-001: uplatňuje a kombinuje při vlastní tvorbě linie, tvary, barvy v ploše i prostoru a objevuje vztahy mezi nimi
VV-5-1-02 při tvorbě vizuálně obrazných vyjádření se zaměřuje na projevení vlastních zkušeností	UAK-VFV-001-ZV5-002: vyjadřuje výtvarnými prostředky vjemy, pocity, prožitky, smyslové asociace, myšlenky, představy, fantazie a zkušenosti a realizuje své nápady

³² Mašek, V. (2023, 15. dubna). Jako aktivní pedagog a muzikant vím, že se jedná o důležité obory. [Komentář k petici *Hudební výchova jako pevná součást základního vzdělávání*]. <https://www.petice.com/a/396390>

³³ Parmová, Z. (2023, 17. dubna). Myslím si, že nový návrh přinese více zmatku než užitku. [Komentář k petici *Hudební výchova jako pevná součást základního vzdělávání*]. <https://www.petice.com/a/396390>

³⁴ Dědičová, V. (2023, 21. dubna). Možnosti využívat doplňující obory existuje již dnes. [Komentář k petici *Hudební výchova jako pevná součást základního vzdělávání*]. <https://www.petice.com/a/396390>

³⁵ Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT). (2023). Rámcový vzdělávací program.

³⁶ Národní pedagogický institut (NPI). (2024b). Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání – návrh RVP k veřejné konzultaci – export z IS RVP k 28. 3. 2024 Pracovní verze. <https://revize.rvp.cz/files/2024-03-28-rvp-zv-textova-podoba-vczduvodneni.pdf>

VV-5-1-03 nalézá vhodné prostředky pro vizuálně obrazná vyjádření vzniklá na základě vztahu zrakového vnímání k vnímání dalšími smysly; uplatňuje je v plošné, objemové i prostorové tvorbě	UAK-VFV-001-ZV5-003: uspořádá si svá díla a sdílí je s ostatními
VV-5-1-04 osobitost svého vnímání uplatňuje v přístupu k realitě, k tvorbě a interpretaci vizuálně obrazného vyjádření; pro vyjádření nových i neobvyklých pocitů a prožitků svobodně volí a kombinuje prostředky	UAK-VFV-001-ZV5-004: užívá pojmy výtvarného a filmového umění při komunikaci o vlastní tvorbě i o tvorbě ostatních
VV-5-1-05 porovnává různé interpretace vizuálně obrazného vyjádření a přistupuje k nim jako ke zdroji inspirace	UAK-VFV-001-ZV5-005: realizuje svůj tvůrčí záměr prostřednictvím tvořivé hry a experimentu s využitím pohyblivého obrazu
VV-5-1-06 nalézá a do komunikace zapojuje obsah vizuálně obrazných vyjádření, která samostatně vytvořil, vybral či upravil	UAK-VFV-002-ZV5-001: rozpozná, zda se jedná o počin/projev výtvarného umění, architektury, a popíše, co ho na díle zaujalo
FAV-5-1-01 experimentuje se samostatně vytvořenými výtvarnými prvky a vytváří pohybové efekty, ve své tvorbě uplatňuje základy animace	UAK-VFV-002-ZV5-002: reaguje na výtvarné umělecké dílo a umělecký film prostřednictvím slova, pohybu, zvuku či jiných nonverbálních prostředků
FAV-5-1-02 využívá proces vzniku optického obrazu v dírkové komoře a s jeho principem pracuje při tvorbě optických obrazů a při tvůrčích experimentech	UAK-VFV-002-ZV5-003: rozlišuje základní druhy filmu a popíše jejich základní výrazové prostředky, užívá základní oborové pojmy sloužící k popisu filmové formy
FAV-5-1-03 vytváří série fotografií a jiných statických vizualizací, následně s nimi experimentuje a využívá možností technologií vytvářejících pohybový efekt	UAK-VFV-002-ZV5-004: vyjádří svůj prožitek ze sledování filmového díla a popíše jeho význam pro sebe sama na základě přímé zkušenosti
FAV-5-1-04 experimentuje s několika světelnými zdroji a ověřuje jimi světelnou proměnu podoby trojrozměrného předmětu, lidské tváře	UAK-VFV-003-ZV5-001: uvede příklady výtvarného nebo filmového díla, kulturní tradice, kulturní instituce ve svém nejbližším okolí, lokalitě či regionu
FAV-5-1-05 užívá světlo jako prostředek pro zachycení, zobrazení a modelaci skutečnosti	
FAV-5-1-06 pozná některé historické přístroje užívané v minulosti k zachycení a promítání pohybu	
FAV-5-1-07 slovně vyjadřuje děj, situace, příběh promítnutého filmu (animovaného, hraného); zaujímá osobní stanovisko k jednání postav a vyjadřuje svůj názor na film jako celek	
FAV-5-1-08 ve spolupráci s učitelem dílčím způsobem analyzuje použité prostředky a principy v ukázkách promítnutého filmu	

Tabulka 2

Očekávané výstupy po 9. třídě	
Výtvarná výchova, Filmová výchova	
RVP ZV 2023 ³⁷	Návrh nového RVP ZV ³⁸
VV-9-1-01 vybírá, vytváří a pojmenovává prvky vizuálně obrazných vyjádření a jejich vztahů; uplatňuje je pro vyjádření vlastních zkušeností, vjemů, představ a poznatků; variuje různé prvky a jejich vztahy pro získání osobitých výsledků	UAK-VFV-001-ZV9-001: kombinuje při vlastní tvorbě linie, tvary, barvy, světlo, stín v ploše a prostoru, zaměřuje se na vztahy mezi nimi
VV-9-1-02 zaznamenává vizuální zkušenost, i zkušenosti získané ostatními smysly, zaznamenává podněty z představ a fantazie	UAK-VFV-001-ZV9-002: uplatňuje rozmanité prostředky při vizuálním vyjádření smyslových zkušeností, podnětů z představ a fantazie
VV-9-1-03 zachycuje jevy a procesy v proměnách a vztazích; k tvorbě užívá některé metody uplatňované v současném výtvarném umění a digitálních médiích – počítačová grafika, fotografie, video, animace	UAK-VFV-001-ZV9-003: využívá pojmy výtvarného umění pro komunikaci nad vlastní i cizí tvorbou, nad uměleckými díly minulosti i současnosti a nad běžnou vizuální produkcí
VV-9-1-04 vybírá, kombinuje a vytváří prostředky pro vlastní osobité vyjádření	UAK-VFV-001-ZV9-004: spravuje portfolio vlastní tvorby a digitální databanku uměleckých děl pro inspiraci a využití ve své další tvorbě
VV-9-1-05 rozliší působení vizuálně obrazného vyjádření v rovině smyslového účinku, v rovině subjektivního účinku	UAK-VFV-001-ZV9-005: realizuje tvůrčí záměr v oblasti filmu a audiovize s využitím vhodných oborových pojmů a zařízení
VV-9-1-06 interpretuje umělecká vizuálně obrazná vyjádření současnosti i minulosti; vychází při tom ze svých znalostí historických souvislostí i z osobních zkušeností a prožitků	UAK-VFV-001-ZV9-006: užívá aktivně audiovizuální sdělení jako prostředek komunikace a nástroj objevování světa, poznání sebe sama a sebevyjádření
VV-9-1-07 ověřuje komunikační účinky vybraných, upravených či samostatně vytvořených vizuálně obrazných vyjádření	UAK-VFV-001-ZV9-007: reflektuje svou tvůrčí výtvarnou či filmovou zkušenost a přijímá zpětnou vazbu jako impulz pro další proces tvorby
FAV-9-1-01 pracuje se základními prvky filmového záběru (velikost, úhel, obsah) a tvořivě je užívá v jednoduchých praktických cvičeních a námětech	UAK-VFV-002-ZV9-002: popíše a interpretuje zhlédnuté audiovizuální dílo a zhodnotí jeho význam pro sebe sama, ostatní a společnost

³⁷ Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT). (2023). Rámcový vzdělávací program.

³⁸ Národní pedagogický institut (NPI). (2024b). Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání – návrh RVP k veřejné konzultaci – export z IS RVP k 28. 3. 2024 Pracovní verze. <https://revize.rvp.cz/files/2024-03-28-rvp-zv-textova-podoba-vczduvodneni.pdf>

FAV-9-1-02 při tvůrčí práci a experimentování využívá základy zrakového vnímání (doznívání a nedokonalosti) pro vznik iluze pohybu	UAK-VFV-002-ZV9-004: sdílí své zážitky a zkušenosti ze setkání s vybraným uměleckým filmem, dílo kriticky zhodnotí a své postoje formuluje s respektem k názorům ostatních
FAV-9-1-03 uplatňuje své znalosti o podstatě a účinku světla jako důležitého výrazového prostředku	UAK-VFV-002-ZV9-005: popíše a podle zvolených kritérií utřídí výtvarná a architektonická díla a inspirační zdroje
FAV-9-1-04 užívá barvu jako výrazový a dramaturgický prostředek pohyblivého obrazu při vlastní tvorbě a experimentování	UAK-VFV-002-ZV9-006: představí ostatním konkrétní výtvarné nebo architektonické dílo z jeho dosažitelného okolí a zdůvodní, proč ho zaujalo
FAV-9-1-05 pracuje samostatně s jednoduchou kamerou (fotoaparát) a ovládá její (jeho) základní funkce pro svůj tvůrčí záměr	UAK-VFV-003-ZV9-001: uvede příklady vlivu nových technologií na proměnu umělecké tvorby a kulturního života
FAV-9-1-06 na základě zkušeností získaných při práci s kamerou a fotoaparát rozeznává základní rozdíly mezi zrakovým vjemem jasové reality a její reprodukcí a uplatňuje je ve vlastní tvorbě	UAK-VFV-003-ZV9-002: formuluje názor na konkrétní umělecká díla a projevy kultury, zejména z oblasti vizuálního umění, filmu a audiovize
FAV-9-1-07 uplatňuje jednoduché skladebné postupy a jednoduchý stříhový program pro jednoduché filmové vyprávění, využívá při tom materiál vlastní i zprostředkovaný	
FAV-9-1-08 zhodnotí význam základních sdělovacích funkcí a estetických kvalit obrazové i zvukové složky audiovize a záměrně s nimi pracuje při natáčení i skladebném dokončování vlastního projektu	
FAV-9-1-09 rozeznává základní výrazové druhy filmové tvorby (dokument, fabulace, animace) a chápe podstatu jejich výrazových prostředků	
FAV-9-1-10 přijímá po dohodě s ostatními členy týmu roli v tvůrčím týmu a aktivně ji naplňuje	
FAV-9-1-11 slovně i písemně se vyjadřuje k vlastnímu záměru a především k jeho obsahové struktuře	
FAV-9-1-12 formuluje názor na vybrané filmové/audiovizuální dílo a porovnává ho s názorem ostatních	
FAV-9-1-13 v diskusi zaujímá postoj k zobrazovaným etickým hodnotám a estetickým kvalitám sledovaného filmu nebo televizního programu	

Tabulka 3

Očekávané výstupy po 5. třídě	
Hudební výchova, Dramatická výchova, Taneční výchova	
RVP ZV 2023 ³⁹	Návrh nového RVP ZV ⁴⁰
HV-5-1-01 zpívá v jednohlase či dvojhlasu v durových i mollových tóninách a při zpěvu využívá získané pěvecké dovednosti	UAK-HTD-001-ZV5-001: získává a rozvíjí prostřednictvím tvůrčí experimentace, her a cvičení mluvní, hlasové a vokální, instrumentální, pohybové a taneční dovednosti i dovednosti související se skupinovou tvorbou a interpretací
HV-5-1-02 realizuje podle svých individuálních schopností a dovedností (zpěvem, hrou, tancem, doprovodnou hrou) jednoduchou melodii či píseň zapsanou pomocí not	UAK-HTD-001-ZV5-002: využívá jednoduché postupy, prostředky a metody hudby, tance, divadla a víceborových forem při samostatných a společných tvůrčích činnostech, interpretaci a sdílení výsledků tvorby
HV-5-1-03 využívá jednoduché hudební nástroje k doprovodné hře i k reprodukci jednoduchých motivů skladeb a písní	UAK-HTD-001-ZV5-003: vyjádří prožitek z interpretace a tvorby vycházející z hudby, tance a divadla, pojmenuje jeho význam pro sebe sama
HV-5-1-04 rozpozná hudební formu jednoduché písně či skladby	UAK-HTD-001-ZV5-004: oceňuje interpretaci a tvorbu ostatních včetně různých podob její prezentace a čerpá z ní podněty pro vlastní i společnou tvůrčí činnost
HV-5-1-05 vytváří jednoduché přede hry, mezihry a dohry a provádí elementární hudební improvizace	UAK-HTD-001-ZV5-004: oceňuje interpretaci a tvorbu ostatních včetně různých podob její prezentace a čerpá z ní podněty pro vlastní i společnou tvůrčí činnost
HV-5-1-06 rozpozná v proudu znějící hudby některé z užitých hudebních výrazových prostředků	UAK-HTD-002-ZV5-006: využívá své znalosti o výrazových prostředcích hudebního, tanečního a divadelního díla pro rozlišení základních forem, druhů těchto umění a při rozhovoru o zážitku ze setkání s těmito díly
HV-5-1-07 ztvárňuje hudbu pohybem s využitím tanečních kroků, na základě individuálních schopností a dovedností vytváří pohybové improvizace	UAK-HTD-002-ZV5-007: vyjádří svůj zážitek z hudebního, dramatického a tanečního díla nebo programu, zaujme k němu postoj a reaguje na něj prostřednictvím dalších aktivit či vlastní tvorby

³⁹ Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT). (2023). Rámcový vzdělávací program.

⁴⁰ Národní pedagogický institut (NPI). (2024b). Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání – návrh RVP k veřejné konzultaci – export z IS RVP k 28. 3. 2024 Pracovní verze. <https://revize.rvp.cz/files/2024-03-28-rvp-zv-textova-podoba-vczduvodneni.pdf>

DV-5-1-01 propojuje somatické dovednosti a kombinuje je za účelem vyjádření vnitřních stavů a emocí vlastních i určité postavy	UAK-HTD-003-ZV5-008: uvede příklady hudebních, divadelních, tanečních projevů, kulturní tradice, kulturní instituce vztahující se k těmto druhům umění ve svém nejbližším okolí, lokalitě či regionu
DV-5-1-02 pracuje s pravidly hry a jejich variacemi; dokáže vstoupit do role a v herní situaci přirozeně a přesvědčivě jednat	
DV-5-1-03 rozpoznává témata a konflikty v situacích a příbězích; nahlíží na ně z pozic různých postav; zabývá se důsledky jednání postav	
DV-5-1-04 pracuje ve skupině na vytvoření menšího inscenačního tvaru a využívá přitom různých výrazových prostředků	
DV-5-1-05 prezentuje inscenační tvar před spolužáky a na základě sebereflexe a reflexe spolužáků a učitele na něm dále pracuje, sleduje a hodnotí prezentace svých spolužáků	
DV-5-1-06 reflektuje svůj zážitek z dramatického díla; rozlišuje na základě vlastních zkušeností základní divadelní druhy	
TPV-5-1-01 vědomě přenáší pravidla správného držení těla do běžného života	
TPV-5-1-02 uplatňuje správné návyky používání svého těla, rozumí pojmu přirozený (správný, zdravý) pohyb	
TPV-5-1-03 vnímá a v pohybu aplikuje základní prostorové vztahy	
TPV-5-1-04 rozlišuje a vědomě používá základní dynamické stupně pohybu	
TPV-5-1-05 vnímá a vyjádří pohybem dvoudobost, třídobost a čtyřdobost	
TPV-5-1-06 slyší a vyjadřuje pohybem jednoduché rytmické modely	
TPV-5-1-07 přijme a respektuje řád hudebního frázování	
TPV-5-1-08 navazuje vzájemné pozitivní vztahy i ve větších celcích a skupinách	
TPV-5-1-09 improvizuje na jednoduché náměty podpořené hudebním doprovodem	

Tabulka 4

Očekávané výstupy po 9. třídě	
Hudební výchova, Dramatická výchova, Taneční výchova	
RVP ZV 2023 ⁴¹	Návrh nového RVP ZV ⁴²
HV-9-1-01 využívá své individuální hudební schopnosti a dovednosti při hudebních aktivitách	UAK-HTD-001-ZV9-001: propojuje v tvůrčích činnostech vnímání vlastní tělesnosti, získané anatomické PRACOVNÍ VERZE 75/85 znalosti a pohybové návyky a dovednosti s vnitřním prožíváním a vyjadřováním myšlenek, představ a pocitů
HV-9-1-02 uplatňuje získané pěvecké dovednosti a návyky při zpěvu i při mluvním projevu v běžném životě; zpívá dle svých dispozic intonačně čistě a rytmicky přesně v jednohlase i vícehlase	UAK-HTD-001-ZV9-002: vědomě využívá získané dovednosti a znalosti ve zpěvu, hře na nástroje a pohybu v individuálních a skupinových aktivitách, kombinuje je podle svých možností a nabytých dovedností na základě vlastních preferencí a fantazie
HV-9-1-03 reprodukuje na základě svých individuálních hudebních schopností a dovedností různé motivy, témata i části skladeb, vytváří jednoduché doprovody, provádí jednoduché hudební improvizace	UAK-HTD-001-ZV9-003: využívá osvojené postupy, prostředky a metody taneční a pohybové výchovy k vlastní tvorbě, sebepoznávání a k osobitému pohybovému a tanečnímu vyjadřování
HV-9-1-04 rozpozná některé z tanců různých stylových období, zvolí vhodný typ hudebně pohybových prvků k poslouchané hudbě	UAK-HTD-001-ZV9-004: užívá postupy divadelního umění a dramatické výchovy k prozkoumávání témat, situací a vztahů, poznávání sebe sama a jako prostředek sdělování jiným
HV-9-1-05 orientuje se v proudu znějící hudby, přistupuje k hudebnímu dílu jako k logicky utvářenému celku	UAK-HTD-001-ZV9-005: komunikuje interpretací a tvorbou a o interpretaci a tvorbě
HV-9-1-06 zařadí na základě individuálních schopností a získaných vědomostí slyšenou hudbu do stylového období	UAK-HTD-001-ZV9-006: vědomě a poučeně využívá pojmy vztahující se k prostředkům a prvkům hudby, divadla a tance při nácviu, tvorbě a interpretaci
HV-9-1-07 vyhledává souvislosti mezi hudbou a jinými druhy umění	UAK-HTD-002-ZV9-007: při aktivním poslechu ve třídě se orientuje v hudebně výrazových prostředcích/kvalitách v rámci různých forem, hudebních žánrů a stylových epoch

⁴¹ Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT). (2023). Rámcový vzdělávací program.

⁴² Národní pedagogický institut (NPI). (2024b). Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání – návrh RVP k veřejné konzultaci – export z IS RVP k 28. 3. 2024 Pracovní verze. <https://revize.rvp.cz/files/2024-03-28-rvp-zv-textova-podoba-vczduvodneni.pdf>

DV-9-1-01 uplatňuje kultivovaný mluvený a pohybový projev, dodržuje základy hlasové hygieny a správného držení těla	UAK-HTD-002-ZV9-008: využívá své znalosti a zkušenosti k vlastní interpretaci uměleckého díla a jeho základní analýze
DV-9-1-02 propojuje somatické dovednosti při verbálním a neverbálním vyjádření, na příkladech doloží souvislosti mezi prožitkem a jednáním u sebe i druhých	UAK-HTD-003-ZV9-009: přispívá k formování kulturního prostředí a kulturní atmosféry školního prostředí účastí v uměleckých oborových i mezioborových projektech a prezentacích v rámci školy i místa
DV-9-1-03 rozvíjí, variuje a opakuje herní situace (samostatně, s partnerem, ve skupině), přijímá herní pravidla a tvořivě je rozvíjí	UAK-HTD-003-ZV9-010: popíše různé formy a podoby živého umění a kultury, kulturních institucí, událostí a tradic na regionální, národní i celosvětové úrovni
DV-9-1-04 prozkoumává témata z více úhlů pohledu a pojmenovává hlavní téma a konflikt; uvědomuje si analogie mezi fiktivní situací a realitou	
DV-9-1-05 přistupuje k dramatické a inscenační tvorbě jako ke společnému tvůrčímu procesu, ve kterém přijímá a plní své úkoly, přijímá zodpovědnost za společnou tvorbu a prezentaci jejího výsledku	
DV-9-1-06 rozpozná ve vlastní dramatické práci i v dramatickém díle základní prvky dramatu; pozná základní divadelní druhy a dramatické žánry a jejich hlavní znaky; kriticky hodnotí dramatická díla i současnou mediální tvorbu	
TPV-9-1-01 uplatňuje správné držení těla a dovednost přirozeného pohybu nejen při výuce, ale i v běžném životě	
TPV-9-1-02 vnímá měnící se prostorové vztahy a aktivně vytváří partnerství mezi svým tělem a prostorem	
TPV-9-1-03 navazuje vzájemné vztahy a aktivně spoluvytváří společenství	
TPV-9-1-04 používá své tělo jako nástroj sebevyjádření	
TPV-9-1-05 v improvizaci i tvorbě uplatňuje své vlastní zkušenosti a zážitky	